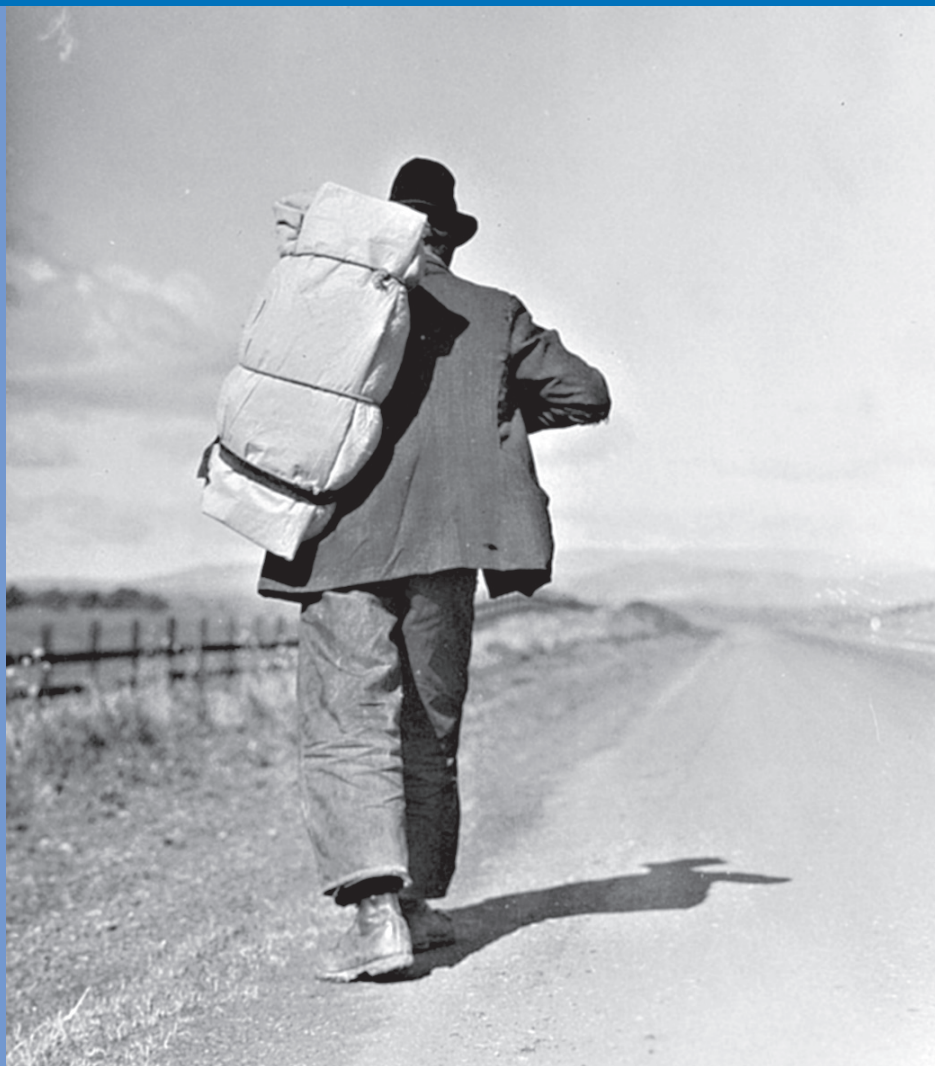

NECESITĂȚILE SPECIFICE ALE MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE REVENIȚI DE PESTE HOTARE

(cazul Republicii Moldova)

Chișinău 2016

NECESITĂȚILE SPECIFICE ALE MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE REVENIȚI DE PESTE HOTARE

(cazul Republicii Moldova)

Studiul „Necesitățile specifice ale migranților în dificultate reveniți de peste hotare” a fost realizat de către Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis” în cadrul proiectului „Sporirea calității asistenței de reintegrare a migranților moldoveni – crearea Centrului de Criză” implementat de către IOM Moldova și IOM Praga în colaborare cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova și finanțat de către Agenția Cehă pentru Dezvoltare.

Rezultatele studiului, interpretarea factologică, concluziile și recomandările din această publicație reflectă opinia echipei de cercetare și nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Agenției Cehe pentru Dezvoltare sau a Guvernului Republicii Cehe.

Autor studiu:
Diana CHEIANU-ANDREI

Redactor:
Diana SENIC

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cheianu-Andrei, Diana.

Necesitățile specifice ale migranților în dificultate reveniți de peste hotare : (cazul Republicii Moldova) / Diana Cheianu-Andrei ; Organizația Intern. pentru Migrațiune, Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”. – Chișinău : S. n., 2016 (Tipogr. „Bons Offices”). – 36 p.

Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu sprijinul financiar al Agenției Cehe pentru Dezvoltare. – 100 ex.

ISBN 978-9975-87-162-4.

314.15:364.2

C 40

Dreptul de autor:

Organizația Internațională pentru Migrație
Chișinău, MD-2001
Str. Ciuflea 36/1
Republica Moldova
Relații la tel. + 373 22 23 29 40
fax: +373 22 23 28 62
www.iom.md

Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”,
Chișinău, MD-2064
Str. Ion Creangă, 39/2
Republica Moldova
Relații la tel. + 373 22 582 983
fax: + 373 22 582 983
e-mail: info@sociopolis.md
www.sociopolis.md

CUPRINS

ABREVIERI	4
SUMAR EXECUTIV	5
INTRODUCERE	9
METODOLOGIA DE CERCETARE	10
I. TENDINȚE DE REVENIRE ÎN REPUBLICA MOLDOVA A MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE.....	11
II. MIGRANȚII ÎN DIFICULTATE ȘI COLABORAREA ÎNTRE ȚĂRILE DE ORIGINE ȘI ȚĂRILE DE DESTINAȚIE	14
III. PORTRETUL PSIHOSOCIAL AL MIGRANTULUI ÎN DIFICULTATE.....	16
VI. SITUAȚIA MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE.....	20
4.1. Documentarea.....	20
4.2. Starea de sănătate	20
4.3. Relațiile cu rudele și posibilitățile de integrare familială.....	22
4.4. Posibilitățile de integrare pe piața forței de muncă.....	23
4.5. Locuința	24
V. SERVICIILE SOCIALE EXISTENTE PENTRU MIGRANȚII ÎN DIFICULTATE REPATRIAȚI/REVENIȚI	26
VI. POSIBILITĂȚI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SERVICIILOR EXISTENTE PENTRU MIGRANȚII ÎN STARE DE VULNERABILITATE, REVENIȚI ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	30
CONCLUZII	32
RECOMANDĂRI	34
ANEXE	35

ABREVIERI

CAP	Centrul de Asistență și Protecție pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane din Chișinău
FG	discuție focus grup
IIA	interviu individual aprofundat
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
SNR	Sistemul Național de Referire

SUMAR EXECUTIV

Fluxul masiv de migrație a forței de muncă din Republica Moldova a condus la un număr mare de oameni care, în rezultatul muncii la negru, lipsei securității sociale și medicale, se confruntă cu diverse dificultăți. În aceste condiții, a apărut necesitatea de a acorda mai multă atenție de către Guvernul Republicii Moldova pentru repatrierea și acordarea protecției acestor persoane.

Migranții în dificultate care revin/sunt repatriați constituie o nouă provocare pentru sistemul de servicii sociale din Republica Moldova. În afară de aceasta, semnalăm că revenirea migranților în stare de vulnerabilitate este o problemă care pune în evidență nevoia de dezvoltare și cooperare între țara de origine a migranților și țările de destinație.

Scopul și metodologia de cercetare a migranților în dificultate

Scopul acestui studiu a vizat cunoașterea necesităților specifice a persoanelor cu statut de migranți în dificultate, care sunt repatriați/revin în Republica Moldova pentru a le oferi asistența și protecția necesară în procesul de reintegrare. Obiectivele cercetării au vizat: (i) tendințele în repatrierea migranților moldoveni în situație de dificultate; (ii) portretul psihosocial al migrantului în dificultate; (iii) problemele de documentare a migranților în dificultate ce revin de peste hotare; (iv) starea de sănătate a migranților reveniți; (v) relațiile cu rudele și posibilitățile de reintegrare în familie; (vi) posibilitățile de angajare pe piața muncii; (vii) serviciile existente pentru migranții în dificultate, reveniți în Republica Moldova; (viii) posibilitățile statului de îmbunătățire a răspunsului la necesitățile migranților în dificultate, pentru asigurarea incluziunii sociale a acestora.

Pentru realizarea cercetării s-a optat pentru demersul calitativ care să permită o analiză complexă și comprehensivă a necesităților specifice a migranților în dificultate, reveniți de peste hotare. S-au realizat 10 de interviuri individuale aprofundate cu migranți în dificultate repatriați/reveniți în Republica Moldova, 10 interviuri individuale aprofundate cu reprezentanții administrației publice centrale, administrației publice locale și a societății civile, 2 discuții focus grup cu specialiștii din servicii specializate, care oferă servicii sociale pentru diferite categorii vulnerabile, inclusiv, migranți în dificultate (reprezentanți ai Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei din mun. Bălți și Direcția de Asistență Socială din mun. Chișinău, asistenți sociali comunitari etc.). Au fost explorate experiențele de viață ale acestei categorii de migranți, impactul migrației asupra acestora, necesitățile de sprijin și suport din partea familiei și statului, pe de o parte, dar și răspunsul administrației publice centrale și celei locale la necesitățile migranților în dificultate, pe de altă parte.

Problema migranților în dificultate a apărut în atenția prestatorilor de servicii sociale în ultimii 5-6 ani. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) semnalează, anual, cazuri ale migranților în dificultate repatriați în Republica Moldova (peste 10 cazuri, anual). Cazurile identificate și repatriate sunt destul de complexe și dificile, în opinia celor care se ocupă de aceste proceduri. Există cazuri de repatriere a migranților în dificultate (nedocumentați, cu disabilități, cu probleme grave de sănătate etc.). Începând cu luna septembrie 2015, migranții reveniți cu probleme grave sunt plasați în Serviciul de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză din Republica Moldova. Până în septembrie 2015 cazurile cele mai grave ale migranților reveniți în stare de dificultate erau referite la Centrul de Asistență și Protecție pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane din Chișinău (CAP), Centrul pentru persoanele fără adăpost din Chișinău, Centrul pentru persoanele fără adăpost „Renaștere” din Bălți, Centrul de criză familială „SOTIS” din Bălți.

Cei mai mulți migranți în dificultate revin din Federația Rusă, Ucraina. Numărul migranților în dificultate care sunt repatriați/revin din țările europene este mai mic și se explică prin sistemul de protecție socială din aceste țări, care nu permite marginalizarea migranților. Profesioniștii din sistemul de protecție socială, care oferă servicii sociale, au semnalat că au avut în calitate de beneficiari migranți vulnerabili de toate vârstele, de ambele sexe, atât din țările ex-sovietice (Federația Rusă, Ucraina, Daghestan), cât și din cele europene (Italia), mai nou din Orientul Apropiat (Siria, Turcia etc.).

Cine sunt migranții în dificultate repatriați/reveniți

Categoria de migranți în dificultate este una largă și cuprinde subgrupuri cu diverse caracteristici:

- migranți, cetățeni moldoveni, cu acte în regulă, ce au trăit o perioadă îndelungată pe teritoriul altor țări și, actualmente, din cauza conflictelor armate, au nevoie să fie repatriați (cetățeni moldoveni aflați în zonele de conflict pe teritoriul Ucrainei, Siriei);
- migranți, cetățeni moldoveni care au plecat iregular peste hotarele țării și, neavând posibilitate de reintegrare socială, au nevoie să fie repatriați pentru documentare;
- migranți, cetățeni moldoveni care au plecat peste hotare regulat și, fiind angajați în câmpul muncii, au suferit o traumă gravă, au căpătat o boală incurabilă, au tulburări psihice, au dependență de alcool sau droguri etc. au nevoie de suport pentru a fi reînțorși și reintegrați în Republica Moldova;
- migranți, cetățeni moldoveni care, fiind cetățeni și ai altor state, în rezultatul căsătoriei (dețin cetățenie dublă), se confruntă cu probleme de violență în familie, divorț, stabilire a domiciliului copilului în rezultatul divorțului și necesită suport pentru repatriere împreună cu copiii;
- migranți, cetățeni moldoveni, plasați în instituții rezidențiale în țările Comunității Statelor Independente, pentru care autoritățile din acele țări solicită repatrierea (copii, adulți, bătrâni cu disabilități);
- migranți, cetățeni moldoveni ajunși în situație de marginalizare peste hotare: boschetari, consumatori de alcool și/droguri, cu capacități reduse de reintegrare în câmpul muncii și în societate.

Portretul psihosocial al migranților în dificultate se caracterizează prin: stare precară de sănătate (cancer, HIV/SIDA, ciroză hepatică, hernie, insult, tuberculoză etc.); prezența unei disabilități fizice (fără o mână/mâini, fără picior/picioare etc.) ce afectează abilitățile de adaptare și reintegrare socială; tulburări psihice (schizofrenie cu stare de remisie, depresie cu idei și încercări suicidale, diferite nevroze, fobii etc.); lipsa contactelor cu familia și rudele apropiate; unii dintre migranții în dificultate au fost închiși în penitenciare peste hotare pentru diverse infracțiuni.

Reprezentanții Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate au semnalat că migranții repatriați sunt în stare extrem de gravă. Vulnerabilitatea migrantului poate fi cauzată de multiple circumstanțe nefaste. Nu există o singură cauză, ci mai multe, care s-au adunat în timp și care, odată cu vârsta sau în virtutea unor evenimente, agravează starea și situația migrantului.

Problemele cu care se confruntă migranții în dificultate repatriați/reveniți

Sunt migranți în dificultate repatriați/reveniți care nu au nici un document, nici chiar certificatul de naștere. Au existat și situații când a fost necesară confirmarea identității migrantului revenit de rude și reprezentanții administrației publice locale.

Marea majoritate a migranților în dificultate reveniți de peste hotare nu dispun de Poliță de Asigurare Medicală de stat și nici de bani ca să și-o procure. Legislația nu prevede reduceri sau posibilități de a obține polița de asigurare medicală gratuit pentru această categorie de persoane. Serviciile în care sunt plasați, actualmente, migranții în dificultate (centrele pentru persoanele fără adăpost, serviciile de plasament) oferă un prim ajutor medical. În situațiile grave, ei apelează la Serviciul de urgență care preiau acești bolnavi. Dacă migranții în dificultate nu au numărul unic de identificare (IDNP), care se

oferă atunci când se perfectează certificatul de naștere / buletinul de identitate, aceste persoane nu pot beneficia de servicii medicale, cu excepția celor de urgență.

O parte dintre migranți au nevoie de stabilirea gradului de dizabilitate, dar procedura de stabilire a gradului de dizabilitate este una dificilă pentru ei. Migranții în dificultate nu știu unde să se adreseze, nu au bani, necesită supraveghere/patronaj permanent, frecvent, nu au nici abilitatea de a se prezenta la medic. Procesul de pregătire a actelor pentru gradul de dizabilitate este destul de anevios, când persoana nu are acte de identitate, viză de reședință, Poliță de Asigurare Medicală obligatorie. Cu toate acestea, centrele pentru persoanele fără adăpost și centrul de plasament de urgență pentru migranții în dificultate depun toate eforturile posibile ca persoana să primească gradul de dizabilitate. Serviciile menționate însă nu dispun de resurse financiare pentru transport, pentru a merge cu beneficiarul ca acesta să primească grad de dizabilitate.

Reprezentanții serviciilor sociale au semnalat că pentru migranții reveniți în stare gravă, șansele de reintegrare în familie sunt minime. În cazurile când aceștia au copii, este foarte greu să găsești copii. Frecvent, aceștia de asemenea, au migrat la muncă peste hotare. Există și situații când migranții în dificultate au menținut relațiile cu familia, i-au ajutat financiar cât au muncit peste hotare, dar, când revin, familia nu mai are nevoie de ei.

Posibilitățile legale ale migranților în dificultate de a fi încadrați pe piața forței de muncă din Republica Moldova sunt extrem de reduse. Există mai multe cauze care determină situația dată: (i) este necesară dorința migrantului de a se angaja; (ii) migrantul trebuie să-și soluționeze probleme de sănătate; (iii) în lipsa actelor de identitate angajarea este imposibilă; (iv) migrantul poate beneficia de ajutor la angajare doar în unitatea teritorial administrativă în care își are viza de reședință, respectiv, ei nu pot beneficia de serviciile de angajare în mun. Chișinău și Bălți, unde sunt mai multe șanse de a găsi un loc de muncă; (v) marea majoritate a migranților vulnerabili au vârsta de peste 50 de ani și angajatorii nu doresc să angajeze persoane de vârstă pre-pensionară. În lipsa posibilităților de angajare legală, migranții în dificultate sunt nevoiți să se angajeze informal, fapt care îi menține într-o dependență de angajator. Astfel, crește riscul de exploatare prin muncă. Angajarea informală nu le asigură o protecție legală și socială adecvată, pentru că nu au contract de muncă, poliță medicală, dar și posibilitate de a beneficia, ulterior, de asigurare socială.

O parte dintre migranții reveniți se confruntă și cu problema lipsei unui acoperiș deasupra capului și locuiesc în stradă. O problemă pentru unii migranți în dificultate este pierderea locuinței în urma unor escrocherii. Există și situații când migranții în dificultate, reveniți de peste hotare, au reușit să-și obțină locuința înapoi în proprietate, cu suportul autorităților locale. Astfel, de situații sunt foarte rare.

Posibilitățile de îmbunătățire a serviciilor pentru migranții în dificultate repatriați/reveniți: Recomandări

Lipsa serviciilor pentru migranții aflați în dificultate care revin, au determinat MMPSF, în parteneriat cu organizațiile internaționale, să dezvolte și să piloteze un nou serviciu pentru aceștia - Serviciul Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate repatriați/reveniți și persoanele în situație de criză.

Studiul realizat relevă necesitatea mai multor acțiuni din partea autorităților publice centrale și locale în procesul de integrare a migranților în dificultate:

- colaborarea autorităților guvernamentale din Republica Moldova cu reprezentanții guvernelor țărilor din care revin migranții în dificultate (Federația Rusă, Ucraina etc.), pentru stabilirea procedurilor de repatriere a migranților în dificultate;
- modificarea cadrului legal în scopul documentării gratuite a migranților în dificultate;
- perfecționarea cadrului normativ, pentru a asigura protecție socială adecvată migranților în dificultate reveniți acasă;

- analiza posibilităților de acordare a Poliței de Asigurare Medicală gratuită pentru migranții în dificultate, reveniți de peste hotare, sau oferirea serviciilor medicale gratuite, care să permită reabilitarea medicală a acestora;
- asigurarea accesului migranților în dificultate, cu capacitate de muncă, la piața forței de muncă, indiferent de viza de reședință, pentru a reduce cazurile de angajare informală;
- estimarea costurilor serviciilor sociale pentru a dezvolta mecanismul de procurare a serviciilor sociale de către persoane fizice și juridice;
- analiza oportunităților de dezvoltare a programelor naționale cu destinație specială pentru integrarea migranților în dificultate;
- responsabilizarea autorităților publice locale de nivelul I pentru reintegrarea migranților în dificultate în comunitate;
- dezvoltarea sistemului de servicii sociale pentru migranții în dificultate, care nu pot fi reintegrați în mediul familial (apartamente sociale, locuințe protejate, case comunitare sau asistență de curatelă etc.);
- acordarea serviciilor de consiliere psihologică pentru familie, în scopul reintegrării migranților în dificultate;
- informarea asistenților sociali comunitari, primarilor privind responsabilitățile deținute în reintegrarea migranților societate;
- consolidarea capacităților asistenților sociali comunitari, primari privind lucrul cu migranții în dificultate reveniți;
- elaborarea unui mecanism interinstituțional de colaborare între misiunile diplomatice și ministere, instituțiile din subordinea acestora (MMPSF și Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Sănătății și instituțiile medicale, Ministerul Justiției și Oficiile de Stare Civilă), Organizația Internațională pentru Migrație în scopul asistenței și reintegrării în societate a migranților în dificultate originari din Republica Moldova;
- sensibilizarea populației la problemele migranților în dificultate reveniți de peste hotare.

INTRODUCERE

Migrația de revenire (retromigrația) este un fenomen social puțin studiat din cauza dificultăților metodologice. Una dintre aceste dificultăți se referă la faptul că revenirea trebuie să constituie o întoarcere definitivă.

Fluxul masiv de migrație a forței de muncă din Republica Moldova a condus la un număr mare de oameni care, în rezultatul muncii la negru, lipsei securității sociale și medicale, se confruntă cu diverse dificultăți. O parte dintre migranții în situație de vulnerabilitate, datorită circumstanțelor cu care s-au confruntat în perioada de migrație, au pierdut capacitatea de muncă, relația cu familia, spațiul locativ și statutul social. În aceste condiții, a apărut necesitatea de a acorda mai multă atenție din partea Guvernului Republicii Moldova pentru repatrierea și acordarea protecției acestor persoane.

Gama problemelor cu care se confruntă acest grup de persoane trebuie studiată, în același timp, constituie o nouă provocare pentru sistemul de servicii sociale. În afară de aceasta, semnalăm că revenirea migranților în stare de vulnerabilitate este o problemă care pune în evidență nevoia de dezvoltare și cooperare între țara de origine a migranților și țările de destinație.

Scopul acestui studiu a vizat cunoașterea necesităților specifice ale persoanelor cu statut de migranți în dificultate care sunt repatriați/revin în Republica Moldova, pentru a le oferi asistența și protecția necesară, în procesul de reintegrare.

Obiectivele cercetării au cuprins următoarele aspecte:

- tendințele în repatrierea migranților moldoveni în situație de dificultate;
- portretul psihosocial al migrantului în dificultate;
- problemele de documentare a migranților în dificultate ce revin de peste hotare;
- starea de sănătate a migranților în dificultate, reveniți;
- relațiile cu rudele și posibilitățile de reintegrare în familie;
- posibilitățile de angajare pe piața muncii a migranților în dificultate;
- serviciile existente pentru migranții în dificultate reveniți în Republica Moldova;
- posibilitățile statului de îmbunătățire a situației migranților în dificultate, pentru asigurarea incluziunii sociale a acestora.

Una dintre provocările cercetării a constituit definirea categoriei „migrant în dificultate”, dar și în prezentarea diversității situațiilor de viață, respectiv, a necesităților migranților vulnerabili reveniți, pe de o parte, și a mecanismelor în domeniul protecției lor, pe de altă parte. Au fost explorate experiențele de viață ale acestei categorii de migranți și impactul migrației asupra acestora și, nu în ultimul rând, necesitățile de sprijin și suport din partea familiei și statului.

METODOLOGIA DE CERCETARE

În realizarea cercetării, s-a optat pentru demersul calitativ, care să permită o analiză complexă și comprehensivă a necesităților specifice migranților în dificultate repatriați/reveniți de peste hotare.

Cercetarea a demarat cu analiza datelor secundare a studiilor în domeniu, a statisticilor oficiale deținute de către Biroul National de Statistica, MMPSF, care au fost completate cu date primare din cadrul interviurilor individuale aprofundate cu migranții în dificultate reveniți de peste hotare (10 interviuri individuale aprofundate) și cu reprezentanții administrației publice centrale, administrației publice locale și a societății civile (10 interviuri individuale aprofundate). O altă metodă aplicată în realizarea acestui studiu a fost metoda focus grup. S-au realizat 2 discuții focus grup cu specialiștii din servicii specializate ce lucrează cu migranții în dificultate reveniți de peste hotare (reprezentanți ai Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei din mun. Bălți și Direcția de Asistență Socială din mun. Chișinău, asistenți sociali comunitari etc.).

În baza informației din interviurile individuale aprofundate și discuțiile focus grup, s-au realizat 12 studii de caz a migranților în dificultate reveniți și 5 studii de caz a instituțiilor care acordă servicii sociale migranților vulnerabili, ce sunt repatriați/ revin de peste hotare.

Figura 1. Eșantionul cercetării

10 IIA cu migranți reveniți în dificultate	10 IIA cu specialiști ai structurilor teritoriale de asistență socială	2 FG cu specialiști din cadru serviciilor specializate	5 studii de caz privind serviciile de care beneficiază migranții reveniți în dificultate	12 studii de caz, migranți reveniți în dificultate

I. TENDINȚE DE REVENIRE ÎN REPUBLICA MOLDOVA A MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE

În Republica Moldova există diverse surse de date cu referire la migrație. Datorită diverselor metodologii de colectare a datelor și a nivelului de cuprindere a acestor date, există divergențe atât în cifre absolute, cât și în variabile ce țin de componența fluxurilor de migranți¹. Astfel, Registrul de Stat al Populației² oferă date cu privire la un număr limitat de emigranți (emigranții documentați) care s-au scos oficial de la evidență, înainte de a pleca peste hotare, și au oferit date cu privire la noua țară de reședință. Biroul Național de Statistică, prin intermediul cercetării Anchetei Forței de Muncă, estimează numărul de lucrători migranți în vârstă de 15 ani și peste (persoane care în perioada de referință se află peste hotare la muncă sau în căutare de lucru), în baza cercetării realizate, la nivel național, în mod reprezentativ.³ Datele Poliției de Frontieră cu privire la trecerea hotarului oferă posibilitatea cunoașterii perioadei de ședere atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei, pentru toate persoanele care traversează frontiera de stat în mod legal. EUROSTAT⁴ furnizează date importante cu privire la migranții moldoveni cu cetățenie și ședere regularizată în țările de destinație, însă nici una din instituțiile nominalizate mai sus nu deține o diferențiere a migranților după criteriul de dificultate. Astfel de informații dețin doar MMPSF.

Datele prezentate de această instituție relevă identificarea, în ultimii ani, a unui număr mare de migranți în dificultate repatriați în țara de origine (a se vedea Figura 2). Cazurile identificate și repatriate sunt destul de complexe și dificile, în opinia celor care se ocupă de aceste proceduri. Există cazuri de repatriere a migranților în dificultate (nedocumentați, cu disabilități, cu probleme grave de sănătate etc.).

Problema migranților în dificultate a apărut în atenția prestatorilor de servicii sociale în ultimii 5-6 ani – „am început să întâlnim cazuri foarte serioase ale migranților în dificultate. Primele au fost femeile care veneau cu schizofrenie sau după insult și care nu erau primite acasă, în familie, după ce au lucrat peste hotare 5-7 ani. Soții nu le primeau acasă, chiar dacă cu banii trimiși au construit castele și aveau și copii comuni. Ei nu-și doreau acasă femei bolnave. Le etichetau și le stigmatizau... Femeile aveau probleme de sănătate majore. Ele trăiau într-o lume a lor. Aveau probleme de sănătate mintală și rămâneau în stradă. A doua categorie cu care ne-am întâlnit erau bărbații care au muncit peste hotarele țării și care aveau grave probleme de sănătate, în rezultatul muncii, coloana vertebrală frântă, picioare amputate din motiv că au nimerit sub tren etc.” (IIA_9_E).

Începând cu luna septembrie 2015, migranții în dificultate reveniți cu probleme grave, sunt plasați în Serviciul de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și pentru persoanele în situație de criză din Republica Moldova. Până în septembrie 2015, cazurile cele mai grave ale migranților reveniți în stare de dificultate erau referite la Centrul de Asistență și Protecție pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane din Chișinău (CAP), Centrul pentru persoanele fără

1 Vremeș M., Craievschi-Toartă V., etc. *Extended Migration Profile of the Republic of Moldova 2005-2010*. – IOM, 2012, p.27.

2 Registrul de Stat al Populației este întreținut de Întreprinderea de Stat Centrul Resurselor Informaționale de Stat “Registru”.

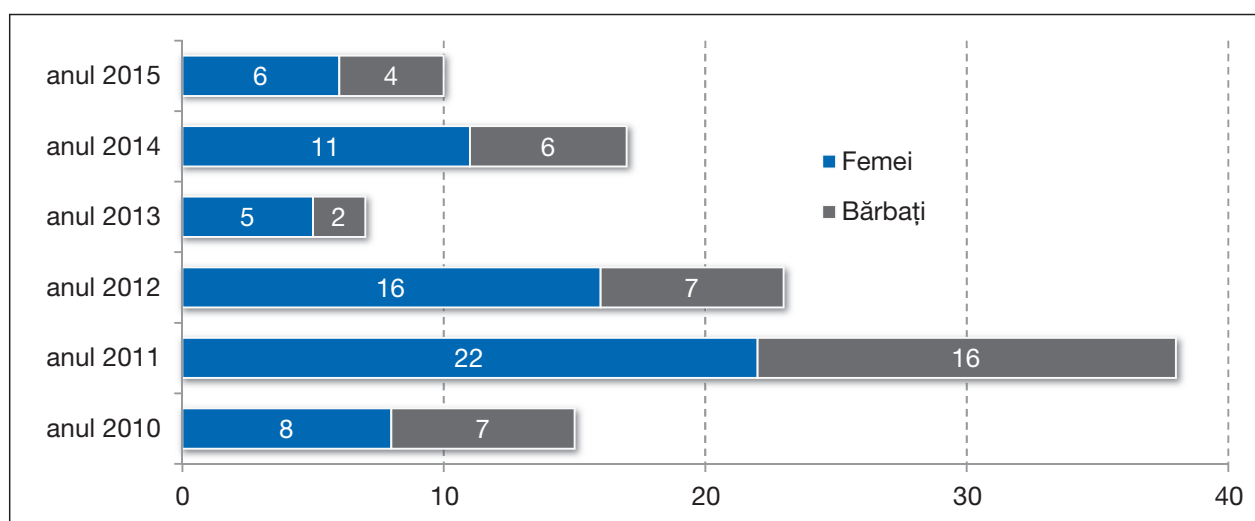
3 În trimestrul IV, 2012, Biroul Național de Statistică a realizat un modul complementar la cercetarea AFM. În cadrul acesteia, s-a estimat numărul persoanelor care se află peste hotare la lucru sau în căutare de lucru (migrația curentă) sau care au fost peste hotare în acest scop în ultimele 24 de luni la momentul realizării interviului (migrația de reîntoarcere).

4 Baza de date EUROSTAT oferă informații colectate în 30 de țări din cadrul zonei Economice Europene, care găzduiesc migranți moldoveni, oferă date importante, în scopul comparării acestora cu datele furnizate de sursele de informare din Republica Moldova.

adăpost din Chișinău, Centrul pentru persoanele fără adăpost „Renaștere” din Bălți, Centrul de criză familială „SOTIS” din Bălți.

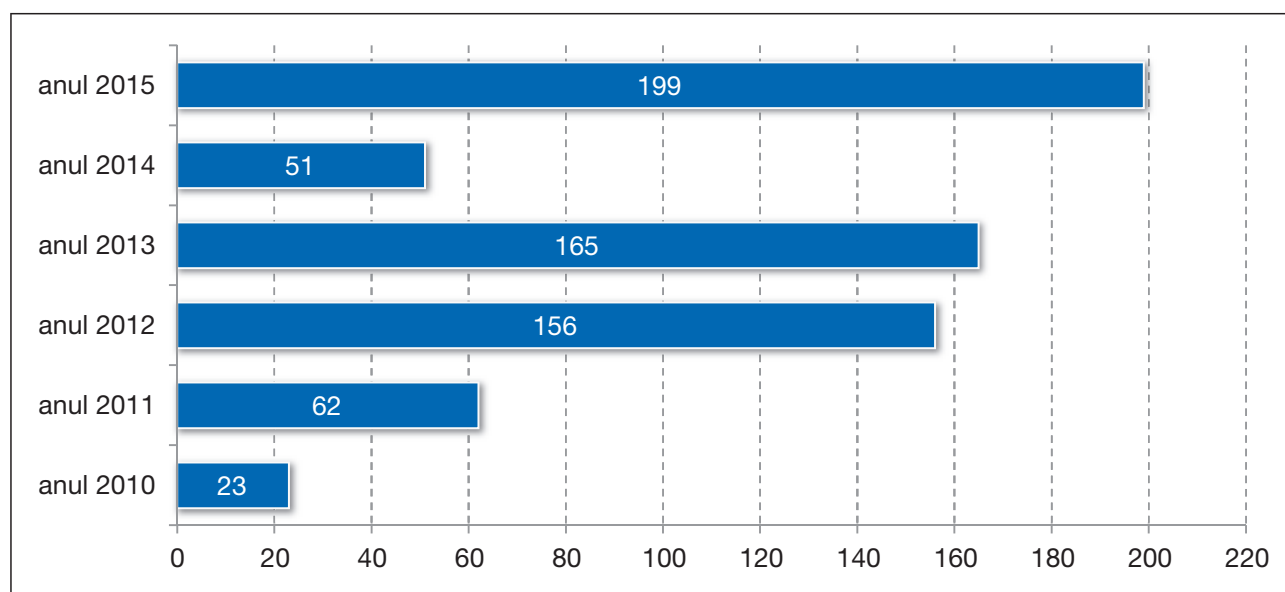
Figura 2. Numărul migranților în dificultate repatriați, anii 2010-2015, conform repartizării pe sexe

Analiza datelor, prin prisma variabilei de sex, relevă un număr mai mare al femeilor care au fost repatriate decât al bărbaților. În același timp, semnalăm că, pentru femei, sunt mai mari șansele de re-integrare în familia de origine sau cea lărgită, ele ajungând mai rar în instituțiile care oferă plasament migranților în dificultate reveniți.

Datele Unității de Coordonare a Sistemului Național de Referire (SNR) relevă un număr mai mare de migranți în dificultate asistați în perioada anilor 2012-2013, 2015. O parte dintre migranții în dificultate revin singuri în Republica Moldova și, ulterior, se adresează autorităților pentru a beneficia de unele servicii (a se vedea Figura 3).

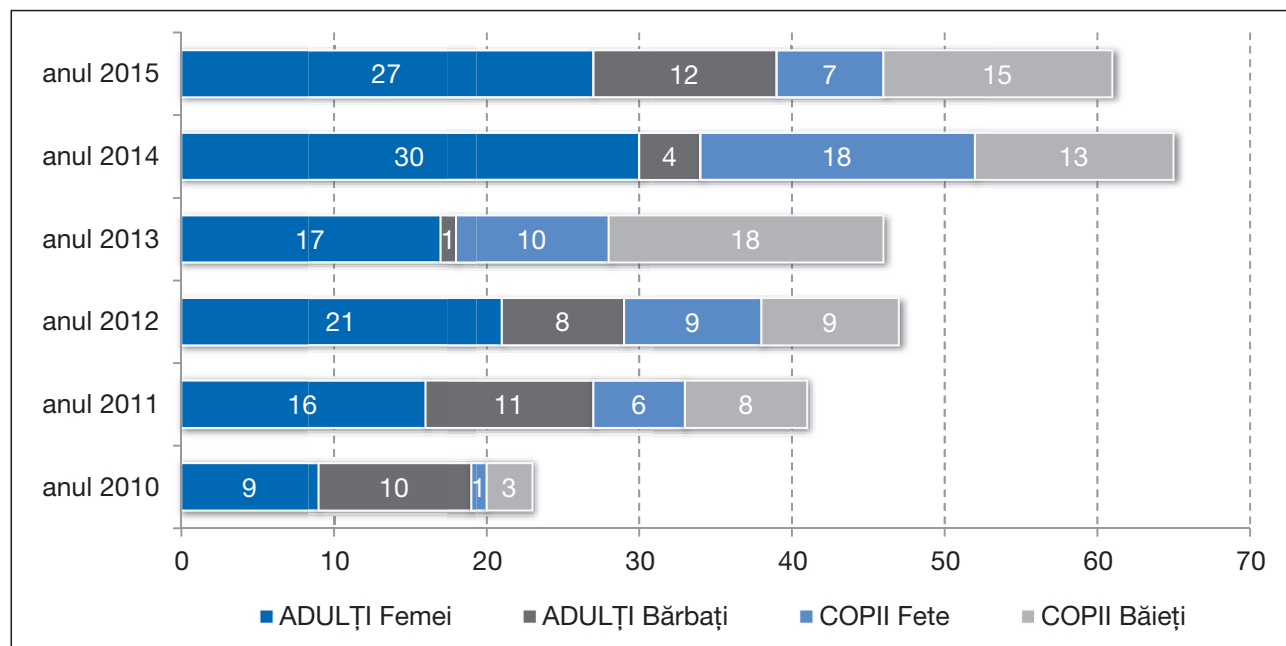
Figura 3. Numărul migranților în dificultate asistați de Unitatea Națională de coordonare a SNR, anii 2010-2015

Statistica CAP relevă creșterea numărului migranților în dificultate, pentru care au fost oferite servicii, în perioada anilor 2010-2014. Reieșind din specificul CAP și a beneficiarilor asistați, constatăm asistarea mai multor femei (a se vedea Figura 4).

Datele referitoare la migranții în dificultate repatriați și migranții în dificultate asistați de către CAP sau SNR relevă că Republica Moldova se va confrunta și în continuare cu problema migrațiilor în dificultate care au nevoie de asistență la repatriere și protecție socială.

Figura 4. Numărul migranților în dificultate asistați de CAP, în perioada 2010-2015

II. MIGRANȚII ÎN DIFICULTATE ȘI COLABORAREA ÎNTRE ȚĂRILE DE ORIGINE ȘI ȚĂRILE DE DESTINAȚIE

Problema migranților în dificultate cere conlucrarea atât a reprezentanților țărilor de origine, cât și a celor de destinație. Autoritățile guvernamentale din Republica Moldova au elaborat un proiect al Acordului de repatriere pentru migranții în dificultate, victimele traficului de ființe umane și copiii identificați fără însoțitor peste hotare țării, pe care l-au expediat autorităților din țările din care sunt repatriați cei mai mulți migranți în dificultate – Federația Rusă, Ucraina. Autoritățile din Republica Moldova au semnalat că mecanismele actuale în domeniul repatrierii cu țările ex-sovietice sunt depășite și fac dificilă procedura de repatriere.

Autoritățile guvernamentale din Federația Rusă nu au prezentat interes față de problema anunțată de către autoritățile Republicii Moldova, în comparație cu cele din Ucraina, care au fost mai receptive. Pentru a discuta problema dată, au fost organizate câteva întâlniri ale autorităților guvernamentale din Republica Moldova cu reprezentanții Guvernului din Ucraina, la care s-a discutat procedura de repatriere (4 mese rotunde și 2 ateliere de lucru). În cadrul întâlnirilor, s-a discutat proiectul Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și cabinetul de Miniștri al Ucrainei, privind cooperarea în domeniul protecției și repatrierii victimelor traficului de ființe umane (adulti și copii), copiilor neînsoțiți, a migranților în dificultate și necesitatea stabilirii unor noi reglementări și proceduri privind repatrierea.⁵

O problemă discutată în cadrul întâlnirilor a fost cea de definire a conceptului „migrant în dificultate/vulnerabil”. *„Este destul de clară noțiunea și profilul victimelor traficului de ființe umane și cea a copilului identificat peste hotarele țării fără reprezentant legal/însoțitor, însă noțiunea de „migrant în dificultate” este confuză”* (IIA_3_E). Drept urmare, reprezentanții Republicii Moldova și ai Ucrainei, în rezultatul întâlnirilor bilaterale, au revenit cu noi sarcini – analiza conceptului „migrant în dificultate”, în contextul legislației naționale și internaționale, descrierea profilului acestuia, ajustarea definiției din legislația Republicii Moldova cu cea a Ucrainei etc.

Din perspectiva legală, noțiunea de „migrant în dificultate” cade sub incidența altor legi. De exemplu, legea protecției străinilor aflați pe teritoriul altor state, legile care reglementează migrația legală/regulară, legile penale, legile contravenționale etc. Actualmente, conform legislației din țările de destinație a migrației din Republica Moldova, persoanele care au plecat iregular au ajuns, în mare parte, în situație de vulnerabilitate majoră și sunt supuși unor contravenții administrative, dat fiind faptul că au încălcat regimul de ședere legală.

Autoritățile din țările de destinație a migranților moldoveni apelează la autoritățile Republicii Moldova pentru repatrierea migranților în dificultate atunci când aceștia sunt la întreținerea unei instituții medicale, de îngrijire (spitale, aziluri, internate psihoneurologice).

Numărul mai mic al migranților în dificultate care revin în Republica Moldova din țările europene se explică prin sistemul de protecție socială din aceste țări, care nu permit marginalizarea migranților. Există situații de revenire a migranților în dificultate din țările europene, dar aceste sunt situații mult mai rare, datorate unor accidente auto sau accidente de muncă (a se vedea Caseta 1. Studiu de caz 1).

⁵ Hotărârea Guvernului nr. 876 din 06.11.2013 privind inițierea negocierilor asupra proiectului Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și cabinetul de Miniștri al Ucrainei, privind cooperarea în domeniul protecției și repatrierii victimelor traficului de ființe umane (adulti și copii), copiilor neînsoțiți și a migranților în dificultate.

Caseta 1.

Studiu de caz 1. Migrant în dificultate care nu poate fi repatriat în Republica Moldova din cauza problemelor grave de sănătate

„Am avut un caz, când în rezultatul unui accident rutier, persoana a fost internată în instituția medicală specializată și întreținută în viață în mod artificial. Am avut adresarea către autoritățile Republicii Moldova de a repatria persoana respectivă și a o întoarce în țară. Dificultatea inițierii acestor proceduri a constatat în aceea că Republica Moldova nu dispune de transport specializat pentru transportarea persoanelor în situație gravă de sănătate. Autoritățile moldovenești și-au asumat responsabilitatea să cunoască cât costă arenda unui astfel de mijloc de transport. La solicitările adresate, a parvenit un singur răspuns de la o companie avia, care a menționat că prețul pentru arenda unei astfel de nave variază de la 25 la 50 mii EUR. Astfel de costuri nu pot fi acoperite din bugetul de stat al Republicii Moldova, iar partenerii internaționali, care ajută autoritățile în cazurile de repatriere, au refuzat, categoric, implicarea în acest caz pe motiv de imposibilitate de a asigura ulterior menținerea sănătății...

Sistemul de sănătate din Republica Moldova nu oferă astfel de îngrijiri și servicii. La solicitare, reprezentanții Ministerului Sănătății au refuzat internarea pe termen lung a persoanei, considerând că de această categorie de bolnavi trebuie să se ocupe Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Instituțiile medicale pot acorda servicii numai pentru o perioadă limitată – 2 săptămâni” (IIA_3_E).

O altă problemă a autorităților guvernamentale din Republica Moldova este oferirea protecției migrantilor vulnerabili repatriați/reîntorși. În Moldova, actualmente, asistăm la reforma sistemului de protecție socială, prin prisma dezinstituționalizării. Migrantii în dificultate repatriați care au beneficiat de asistență în instituțiile rezidențiale, pe parcursul a cel mult 6 luni, trebuie integrați în comunitate, societate. În prezent, în Republica Moldova sunt servicii sociale care răspund necesităților persoanelor adulte în dificultate. Reforma descentralizării financiare și administrative însă ridică problema menținerii serviciilor create. Un risc major pentru serviciile sociale este închiderea acestora de către administrația publică locală, din cauza lipsei resurselor financiare. Acest fapt determină impedimente în incluziunea socială a migrantilor în dificultate repatriați, pentru că unii dintre aceștia au pierdut relațiile cu familia de origine, cu rudele.

Semnalăm că, în atenția autorităților din Republica Moldova, sunt migrantii în dificultate în stare gravă – „noi întâlnim migranți în dificultate reveniți la aeroport, gara de trenuri, sunt și din cei care se adresează la noi direct. Aceste persoane sunt ajutate de copii, frați/surori, părinți. Dacă ele se adresează, noi oferim un suport logistic și, dacă e nevoie, o asigurare medicală cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație. Aceste persoane au unde locui, dar sunt migranți care nu au unde reveni. Ei sunt plecați din țară peste 15 ani, copiii s-au maturizat și nu au o relație emoțională. Pentru aceștia, a fost deschis Serviciul de Plasament de Urgență, în cadrul Azilului pentru invalizi și pensionari” (IIA_9_E).

III. PORTRETUL PSIHOSOCIAL AL MIGRANTULUI ÎN DIFICULTATE

La nivelul Uniunii Europene nu se utilizează termenul de migrant în dificultate. Cel mai frecvent în legislația Uniunii Europene se utilizează termenul „migranți iregulari/ilegali”⁶ care se referă la persoanele care nu sunt resortisanți ai unui stat membru al Uniunii Europene și sunt prezente într-un stat membru al Uniunii Europene fără a deține viză sau un permis de ședere valabil. Din cauza statutului lor de imigranți iregulari, aceștia sunt vulnerabili la exploatare și abuz la locul de muncă. De asemenea, aceștia se confruntă de multe ori cu obstacole de ordin juridic și practic în legătură cu obținerea accesului la serviciile de bază, precum asistența medicală, accesul la justiție, educație. Pentru migranții din categoria dată, legislația internațională și europeană în materie de drepturile omului impune obligația statelor membre ale Uniunii Europene de a garanta drepturile omului pentru toate persoanele din jurisdicția lor. Totuși, migranții iregulari se confruntă cu consecințe grave dacă nu au acces la drepturile de bază, în mod special, în materie de sănătate.

În contextul acestei lucrări, prin termenul „migranți în dificultate”, se vor avea în vedere nu migranții cu statut irregular, dar anume acei migranți care, indiferent de statutul regular sau irregular, se confruntă cu probleme grave de sănătate, documentare, pierderea legăturii cu familia, rudele și au nevoie de suport pentru a fi repatriați și integrați în țara de origine. Ne vom referi la migranții în dificultate, cetățeni ai Republicii Moldova care au trăit o perioadă îndelungată pe teritoriul altor țări, în care au migrat pentru a munci sau pentru a se stabili permanent, care se confruntă cu diverse probleme (documentare, sănătate etc.) și care au nevoie de suport în procesul de repatriere și reintegrare în societate. Aceste persoane sunt consumatori ai serviciilor de asistență socială și nu au fost, de cele mai dese ori, contribuabili.

Categoria de migranți în dificultate este una largă și are subgrupuri cu diverse caracteristici:

- i. migranți, cetățeni moldoveni cu acte în regulă, ce au locuit o perioadă îndelungată pe teritoriul altor țări și, actualmente, din cauza conflictelor armate în acestea, au nevoie să fie repatriați (cetățeni moldoveni aflați în zonele de conflict pe teritoriul Ucrainei, Siriei);
- ii. migranți, cetățeni moldoveni, care au plecat irregular peste hotarele țării și, neavând posibilitate de reintegrare socială, au nevoie să fie repatriați pentru documentare;
- iii. migranți, cetățeni moldoveni, care au plecat peste hotare regular, dar care, fiind angajați în câmpul muncii, au suferit o traumă gravă, au căpătat o boală incurabilă, au tulburări psihice, au dependență de alcool sau droguri etc. și au nevoie de suport pentru a fi reîntorși și reintegrați în Republica Moldova;
- iv. migranți, cetățeni moldoveni, care, fiind cetățeni și ai altor state în rezultatul căsătoriei (dețin cetățenie dublă), se confruntă cu probleme de violență în familie, divorț, stabilire a domiciliului copilului în rezultatul divorțului și care necesită suport pentru repatriere împreună cu copiii;
- v. migranți, cetățeni moldoveni, plasați în instituții rezidențiale în țările CSI, pentru care autoritățile din acele țări solicită repatrierea (copii, adulți, bătrâni cu dizabilități);

6 http://ec.europa.eu/immigration/glossary_en#glosM

vi. migranți, cetățeni moldoveni, ajunși în situație de marginalizare peste hotare (boschetari, consumatori de alcool și/sau stupefiante), cu capacități reduse de reintegrare în câmpul muncii și în societate.

Portretul psihosocial al migranților în dificultate se caracterizează prin:

- stare precară de sănătate (cancer, HIV/SIDA, ciroză hepatică, hernie, insult, tuberculoză etc.);
- prezența unei disabilități fizice (fără o mână/mâini, fără picior/picioare etc.), care afectează abilitățile de adaptare și reintegrare socială;
- tulburări psihice (schizofrenie cu stare de remisie, depresie cu idei și încercări suicidale, diferite nevroze, fobii etc.);
- lipsa contactelor cu familia și rudele apropiate;
- unii dintre migranții în dificultate au fost închiși în penitenciare peste hotare pentru diverse infracțiuni.

Profesioniștii din sistemul de protecție socială, care oferă servicii sociale, au semnalat că au avut, în calitate de beneficiari, migranți vulnerabili de toate vârstele, de ambele sexe, atât din țările ex-sovietice (Federația Rusă, Ucraina, Daghestan), cât și din cele europene (Italia), mai nou, din Orientul Apropiat (Siria, Turcia etc.).

Reprezentanții Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate au semnalat că migranții vulnerabili în stare extrem de gravă sunt „de obicei, persoane cu vârsta de 50 de ani și peste, preponderent, bărbați, provin din familii socialmente vulnerabile la origine. Toți sunt fără acte și prezintă diverse boli. Marea majoritate sunt cu studii medii, iar conform țării din care au revenit – Rusia și Ucraina” (IIA_1_E). Reprezentanții MMPSF de asemenea au evidențiat că „cei mai vulnerabili sunt totuși vârstnicii, persoanele de vârstă 50-70 de ani. Cel mai frecvent, acestea sunt persoane cu probleme de sănătate mintală și cu disabilitate fizică” (IIA_3_E). Numărul femeilor revenite în stare gravă este mai mic decât al bărbaților, în opinia unor presatori de servicii sociale, „femeile sunt mai responsabile, ele totdeauna se gândesc la copii, la ziua de mâine” (IIA_2_E).

Unii dintre migranții în dificultate reveniți nu au rude în Republica Moldova (acestea au decedat sau au migrat peste hotare de asemenea). Cei care au rude, doar unii doresc să-și restabilească familia, să se revadă cu soția, cu mama, frații/surorile. Sunt și din cei care nu au nici o dorință să-și întâlnească rudele apropiate, și speră să-i ajute persoane străine „ei spun că există mulți oameni buni care îi vor ajuta” (IIA_2_E).

Vulnerabilitatea migrantului poate fi cauzată de multiple cirmustanțe nefaste. Nu există o singură cauză, ci multiple, care s-au adunat în timp, și care, odată cu vârsta sau în virtutea unor evenimente, se agravează (a se vedea Caseta 2. Studii de caz ce relevă cauzele care au determinat ca persoanele care au migrat la muncă peste hotare să ajungă în situație de vulnerabilitate).

Caseta 2.

Studiu de caz 2. Accident rutier

„În rezultatul unui accident ruier grav, Doamna X., în vârstă de 45 de ani, care locuia în Italia și muncea în calitate de traducător, a primit o traumă gravă la coloana vertebrală. În plus, cioburile de sticlă, i-au afectat fața. Accidentul rutier a cauzat și destrămarea relației cu concubinul italian, fapt care a afectat-o psihologic foarte mult pe doamnă. Revenită în țară, Doamna află că nu are unde locui, sora a depozitat-o de apartament”(IIA_8_E).

Persoana respectivă a beneficiat de servicii din partea Direcției de Asistență Socială, Chișinău.

Studiu de caz 3. Vătămarea corporală gravă a migrantului de către persoane neidentificate

„Lucram la Moscova, la zarabotcă. Primeam bani, totul era bine. M-am dus la piață să cumpăr de îmbrăcat, de încălțat. Am cumpărat ce era necesar și trebuia să trimit bani acasă prin bancă. Am ajuns în pauza de masă și trebuia să aștept jumătate de oră ca să se deschidă. M-am dus în spate să aștept că era un scaun...

M-au lovit la cap. Când m-am trezit, eram la bolniță. Când mi-am revenit, mi-au spus că am fost în comă 4 zile și că documente nu am, asigurare medicală nu am și trebuie să plec...

Pe urmă, fără documente, am lucrat la dăci (vile). Lucram și primeam bani pentru ca să pot trăi. Unii mai amăgeau că nu aveam document, eram ilegal.

Așa au trecut 15 ani. În ultimul timp, făceam scenele pentru artiști la Krasnaia Ploșciadi, că acolo matematică nu trebuie multă. Ai pus și strînji. Eram raznorabocii și seara primeam banii. Dar dacă nu aveam document, nu prea aveam unde să dorm.

M-am întâlnit cu niște femei din Ucraina și ele m-au sfătuit să mă adresez la vokzal unde patriarhul Kiril îi ajută pe nevoiași. Patrarhul a dat îndrumare la niște bărbați să mă ducă la pasolistvă...

La pasolistvă mi-au făcut belii pasport, ne-au cumpărat bilet, singur în cupă am venit, bani de drum ne-au dat, de mîncare pentru 2 zile... Să nu mă fi îndreptat patriarhul Kiril avea să fiu bomj, nastoiașcii bomj”(IIA_6).

Persoana respectivă beneficiază de servicii din partea Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză.

Studiu de caz 4. Șantaj pentru preluarea banilor

„Eu primisem banii – 1100 de ruble pentru o lună de zile pe atunci. M-au oprit niște cunoscuți din raionul nostru și mi-au zis: „- Jumătate de bani la noi, jumătate la tine și ne-am despărțit fără bătaie, fără nimic. Ei erau 3 băieți și o fată, și dacă au văzut că nu le dau, au sărit la bătaie...” (IIA_3).

Persoana respectivă beneficiază de servicii din partea Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză.

Studiu de caz 5. Exploatare prin muncă

„Am fost amăgiți... Ne-au amăgit când ne-au dus. Ne-au spus una și am ajuns cu totul în altă parte. Am păscut oi acolo. Eram osîndiți, făceam tot ce spuneau, că dacă nu, ne băteau. Eram 3 bărbați, dar fiecare cu turma lui. Eram doar noi, pietrele, oile și paza care era. Unul dintre bărbați a murit. Eu mă bucur, măcar sunt viu” (IIA_5).

Persoana respectivă a beneficiat de servicii din partea Organizației Internaționale pentru Migrație.

Studiu de caz 6. Probleme de sănătate care au cauzat insult la locul de muncă

„Eu sunt sudor. 15 ani am lucrat în Rusia ca sudor. Eram la locul de muncă și mă simțeam rău. M-au îndreptat la medic. M-am dus la medic și i-am povestit ce simțeam. Dumneai mi-a zis că e tensiunea. Mi-a măsurat tensiunea și a chemat ambulanța. Am căzut până a veni ambulanța...

Vreo 3 zile, am stat fără cunoștință. M-am trezist la spital. Mi-au zis că am avut insult. Eu nu știam nici ce boală este aceasta. După 2 săptămâni, am început să vorbesc. M-au întrebat dacă am poliță și le-am zis că nu am. Atunci, mi-au zis că trebuie să plătesc și am plătit. Apoi m-au externat. Mi-au dat prescripțiile – injecții, tablete pe care le-am procurat la farmacie.

Treptat, am început a îndoi mâinile, a merge singur. Mergeam de la divan până la ușă, vreo 5 pași făceam...

A venit șeful și mi-a zis că sunt bravo, că mâinile și picioarele încep să lucreze, dar, dacă nu voi putea lucra, va trebui să plec acasă, în patrie, că aici (Moscova) nu trebuiesc la nimeni. Apoi, el a sunat la Ambasadă și s-a înțeles ca să vină un doctor de la ambasadă” (IIA_1).

Persoana respectivă beneficiază de servicii din partea Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză.

Istoriile de viață ale acestor persoane sunt foarte complicate. Unii dintre ei sunt victime ale diferitor circumstanțe imprevizibile. În cele mai multe cazuri, sunt repatriați din instituțiile medicale cu suportul ambasadelor, consulatelor Republicii Moldova peste hotare.

VI. SITUAȚIA MIGRANȚILOR ÎN DIFICULTATE

4.1. Documentarea

Sunt migranți în dificultate care nu au nici un document, nici chiar certificatul de naștere – „*ei șed peste hotare fără documente, fără permis de muncă și, când sunt prinși, sunt deportați în Moldova. În perfectarea actelor acestora trebuie să pornim de la certificatul de naștere, unii însă nu au nici acest document*” (IIA_2_E).

Au existat și situații când a fost necesară confirmarea identității migrantului în dificultate revenit din partea rudelor și a administrației publice locale – „*migrantul revenit avea pașaport sovietic eliberat de autoritățile din regiunea Nicolaevsc din Ucraina, unde a făcut armata. Pentru a iniția procedura de documentare a persoanei, a fost necesară confirmarea identității acestuia. Sora a refuzat să-l identifice, dar am avut suportul mamei și al primarului, în procesul de identificare*” (IIA_1_E).

Instituțiile în care sunt plasați migranți în dificultate repatriați/reveniți direcționează beneficiarii la Oficiile de Stare Civilă, pentru ca aceștia să-și perfecteze documentele. Juristul Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și pentru persoanele în situație de criză apelează la Oficiul de Stare Civilă, pentru a documenta migranții în dificultate și pentru a perfecta actele necesare. Aceste servicii sunt achitate de către Organizația Internațională pentru Migrație.

Centrele pentru persoanele fără adăpost din mun. Chișinău și din mun. Bălți nu au resurse financiare pentru a perfecta actele beneficiarilor – „*îi direcționăm pentru perfectarea actelor. La Registru Forma 9 costă 70 de lei. Foarte mult durează procesul de perfectare a actelor – o lună de zile certificatul de naștere, o lună de zile buletinul, apoi grupa sangvină. Dacă pentru certificat, buletin facem solicitare să se facă gratis, pentru grupa sangvină gratis nu fac, trebuie să achiți 25 de lei*” (IIA_2_E).

Se apelează la instituțiile de stat pentru ca acestea să perfecteze actele gratuit sau la agenți economici, care să contribuie financiar pentru perfectarea acestora – „*rugăm oameni religioși, agenți economici și, după posibilitate, ei ne sprijină material, nu cu sume mari*” (IIA_2_E).

Unii beneficiari sunt însă indiferenți la situația în care se află și nu doresc să-și perfecteze actele de identitate – „*10 ani am trăit fără documente, am să mai trăiesc 20 și fără ele*” (IIA_7).

Dacă nu au numărul unic de identificare (IDNP), care se oferă atunci când se perfectează certificatul de naștere / buletinul de identitate, aceste persoane nu pot beneficia de servicii medicale, cu excepția celor de urgență.

Unii dintre migranții în dificultate reveniți au nevoie să li se stabilească pensia pentru limita de vârstă – „*cât de mică ar fi, dar ei nu au cu ce trăi*” (FG_1) și instituțiile de protecție le oferă suport și în această direcție.

4.2. Starea de sănătate

Migranții muncesc peste hotare, iar, dacă se îmbolnăvesc, nu se adresează la medic, nu se tratează. Din aceste motive, starea lor de sănătate se agravează. Reprezentanții Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză au semnalat că starea

de sănătate a migranților plasați la ei este gravă. *„Migranții noștri în dificultate sunt cu tuberculoză avansată, persoane care au suferit ictus cerebral, sunt paralizați, au nevoie de intervenții chirurgicale urgente și costisitoare”* (IIA_1_E).

Marea majoritate a migranților în dificultate reveniți de peste hotare nu dispun de poliță obligatorie de asigurare medicală și nici de bani ca să și-o procure. Legislația nu prevede unele reduceri sau posibilități de a obține polița de asigurare medicală gratuit, pentru această categorie de persoane.

Serviciile în care sunt plasați, actualmente, migranții în dificultate (centrele pentru persoanele fără adăpost, serviciile de plasament) oferă un prim ajutor medical. În situațiile grave, ei apelează la Serviciul de urgență, care preiau acești bolnavi pentru un tratament de 5 zile, chiar dacă aceștia nu au act de identitate. După ce acordă migranților în dificultate asistența medicală urgentă, reprezentanții instituțiilor medicale apelează la serviciile sociale, semnalând că acești bolnavi vor fi externați pentru că *„ei au oferit asistența medicală de urgență. În rest, este o problemă socială care trebuie soluționată, fiindcă, dacă pacientul nu are documentele de identitate, poliță medicală, nu poate beneficia de asistență medicală în continuare etc. Dacă pacientul are documente și poliță, medicii îl tratează, dar dacă nu are – ne spun să-l luăm, că problema nu este în competența lor”* (FG_1).

În astfel de circumstanțe, centrele pentru persoanele fără adăpost preiau înapoi persoana/migrantul cu probleme de sănătate și, când starea medicală se înrăutățește, apelează din nou la serviciile medicale de urgență și persoana este internată pentru câteva zile.

Dacă migrantului i s-au perfectat actele de identitate, acesta deja poate beneficia de serviciile medicului de familie. Din nou însă se formează un cerc vicios: persoanei i se prescrie un curs de tratament, iar aceasta nu dispune de bani ca să urmeze acest tratament – *„i se dă curs de lecuire, dar dacă persoana nu are bani ea nu se tratează”* (FG_1).

O parte dintre migranții în dificultate repatriați au nevoie de stabilirea gradului de disabilitate *„sunt orbi”, „fără picioare”* și nu vor mai putea activa (a se vedea Caseta 3. Studiu de caz 7). În general, procedura de stabilire a gradului de disabilitate este una dificilă pentru categoria dată de migranți în dificultate. Lipsa evidenței la medic nu permite înscrierea acestora la o instituție medicală, nimeni nu dorește să-și asume o astfel de responsabilitate, respectiv, asistenții sociali nu știu la ce instituție medicală să-i atribuie. Migranții în dificultate reveniți nu cunosc unde să se adreseze, nu au bani, necesită supraveghere/patronaj permanent, deseori nu au nici abilitatea de a se prezenta la medic. Suplimentar, pentru perfectarea gradului de disabilitate, migrantul în dificultate trebuie să facă investigații, trebuie să treacă pe la 8-9 medici, dar nici o instituție medicală nu face investigațiile gratis.

Caseta 3.

Studiu de caz 7. Migrant revenit ce are nevoie de intervenție chirurgicală, inclusiv, stabilirea gradului de disabilitate

„Am început să pierd vederea și m-am adresat la spital. M-au controlat și mi-au spus că am cataractă și eu, în general, am început să nu văd. M-au internat și au început să trateze cataracta fără operație și nu au reușit. Banii s-au terminat și le-am explicat medicilor situația mea (nu aveam unde merge, copiii soției care a decedat, m-au dat afară din casă). M-au lăsat să locuiesc în spital și îmi puneau picături în ochi... Au vrut să-mi facă grupă, dar nu aveam documente. Documentele mele au ars. Așa am stat în spital acolo 3 ani și 2 luni. Acum m-au adus în Moldova ca să-mi facă pașaport... Mai am probleme și cu spatele. Numai umblu oleacă maștele ies, că acolo am o bolfă cât mâna de mare” (IIA_3).

Beneficiar al Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză, are nevoie de intervenție chirurgicală urgentă.

Serviciile pentru persoanele fără adăpost oferă susținere migranților în dificultate pentru perfectarea gradului de disabilitate, după ce acestora li s-au perfectat buletinele de identitate, și-au cumpărat polița de asigurare medicală, au abandonat consumul de alcool.

Procesul de pregătire a actelor pentru grad de disabilitate este destul de anevios, când persoana nu are acte de identitate, viză de reședință, Poliță de Asigurare Medicală obligatorie. Cu toate acestea, centrele pentru persoanele fără adăpost depun toate eforturile posibile ca persoana să primească gradul de disabilitate – *„Îi perfectăm actele, îi facem viză de reședință temporară pe adresa centrului că altfel nu poate da documentele. Noi trebuie să mergem cu persoana la Chișinău prima dată. Uneori, procesul de acordare a gradului este atât de îndelungat, încât viza de reședință temporară făcută pentru 6 luni expiră și trebuie perfectată din nou. În ultimul caz pe care l-am avut, am perfectat deja viza de reședință temporară pentru 12 luni, ca să nu mergem așa des să perfectăm actele”* (FG_1).

Serviciile pentru persoanele fără adăpost însă nu dispun de resurse financiare pentru transport ca să meargă cu beneficiarul la Chișinău, pentru ca acesta să primească grad de disabilitate.

Unii migranți în dificultate consumă alcool. Ajunși în centrele care oferă servicii, nu pot fi determinați să abandoneze acest viciu. Din această perspectivă, reprezentanții serviciilor pentru persoanele fără adăpost au menționat necesitatea trimerii acestora la tratament de dezalcoolizare forțat – *„ne pare rău că s-au închis centrele acestea pentru lecuirea alcoolicilor. Când le spunem că ei trebuie să aibă dorință pentru a se trata de acest viciu, ne spun că nu sunt alcoolici. Narcologul nu vrea să lucreze cu ei, dacă aceștia nu-și recunosc problema”* (FG_1).

În situațiile foarte grave, reprezentanții acestor servicii apelează la ambulanță și îi trimit forțat la Spitalul de psihiatrie, care are o secție și pentru pacienții intoxicați cu alcool. – *„Noi îi rugăm pe medici să-i ia la tratament pentru 10 zile, că nu pe toți îi iau. Ulterior, aceștia revin și nu beau o perioadă, după care iar dau de gustul alcoolului”* (FG_1).

Cele menționate relevă necesitatea dezvoltării unor mecanisme de referire dintre instituțiile sociale și cele medicale pentru migranții în dificultate reveniți, cu disabilități, cu probleme de consum de alcool sau de substanțe psihotrope.

4.3. Relațiile cu rudele și posibilitățile de integrare familială

Reprezentanții serviciilor sociale au semnalat că, pentru migranții în dificultate reveniți în stare gravă, șansele de reintegrare în familie sunt minime – *„Nu au vorbit de 20 de ani cu familia de origine, au pierdut legătura cu copiii și soția/soțul. Unii sunt recăsătoriți de câteva ori, dar oricum nu au familie”* (IIA_1_E), *„au pierdut orice relație”* (FG_1). Chiar în cazurile când aceștia au copii este foarte greu să-i găsești. Frecvent, aceștia de asemenea au migrat la muncă peste hotare.

Unii migranți nu au membri ai familiei lărgite care să-i poată ajuta – *„nu am pe nimeni. Eu am avut 3 frați și toți au murit. Am o rudă din partea fratelui la Bender și atât. Eu în Rusia aveam o cameră, eu acolo trăiam, munceam, chiar dacă m-am născut aici. Nu mai am pe nimeni aici... Iaca dacă mâine îmi zice să plec de aici, ce să fac? Nu am unde mă duce”* (IIA_10).

Reintegrarea în familie este greu de realizat. Chiar și atunci când migranții au menținut relațiile cu membrii de familie, problemele de sănătate îi determină pe cei din urmă să refuze integrarea în familie a migrantului în dificultate – *„la noi sunt și migranți care au rude, dar acestea au refuzat să-i ia pentru că au probleme de sănătate, utilizează alcool... Cui trebuie ei în așa stare?”* (IIA_5_E).

Există și situații când migranții în dificultate au menținut relațiile cu familia, i-au ajutat financiar atâta timp cât au muncit peste hotare, dar, când revin de peste hotare, familia nu mai are nevoie de ei (a se vedea Caseta 4, Studiu de caz 8).

Caseta 4.

Studiu de caz 8. Copii biologici care nu doresc să primească părintele acasă

„Avem acum o situație când mama s-a reîntors de peste hotare cu probleme de sănătate. A muncit peste 15 ani în Italia, a trimis bani lunar copiilor. Acum însă copiii îi spun că îi deranjează, că este o povară pentru ei, că le provoacă incomodități. Noi nu avem pârgă cum să influențăm. Copiii trebuie să aibă grijă de părinți la bătrânețe. Dar, uneori, nici migranții aceștia nu sunt gata să meargă în judecată împotriva propriilor copii” (FG_2).

Există însă și situații când migrantul în dificultate este luat de familie din momentul în care este adus în Republica Moldova. Acești migranți în dificultate, de asemenea, au nevoie de suport în perfectarea actelor, gradului de dizabilitate etc. (a se vedea Caseta 5. Studiu de caz 9), iar familia necesită consiliere psihologică.

Caseta 5.

Studiu de caz 9. Migrant în dificultate care a revenit în familie

„M-au ajutat cei de la Asistența Socială de la Chișinău să-mi fac asigurare medicală. Mâna este ruptă în 2 locuri, piciorul este rupt și nu pot aduce nici o căldare cu apă. Și capul mă doare. M-am adresat la medicul de familie și mi-a spus că mă va programa la specialist, dar încă nu m-a programat. Am nevoie de un curs de tratament și poate grupă (grad de dizabilitate) să-mi dea. Au zis că o să mă sune. Aștept. Au trecut câteva luni deja și nimic” (IIA_10).

4.4. Posibilitățile de integrare pe piața forței de muncă

Posibilitățile migranților în dificultate de a fi încadrați pe piața forței de muncă din Republica Moldova, legal, sunt extrem de reduse. Există mai multe cauze care determină situația dată: (i) este necesară dorința migrantului de a se angaja; (ii) migrantul trebuie să-și soluționeze probleme de sănătate – „are nevoie de extrasul medical, precum că este apt de muncă, unii au nevoie de condiții speciale pentru a putea munci (umiditate redusă, lipsa frigului etc.)”; (iii) în lipsa actelor de identitate, angajarea este, practic, imposibilă; (iv) migrantul poate beneficia de ajutor la angajare doar în unitatea teritorial administrativă în care își are viza de reședință, respectiv, ei nu pot beneficia de serviciile de angajare în mun. Chișinău și Bălți, unde sunt mai multe șanse de a găsi un loc de muncă; (v) marea majoritate a migranților vulnerabili au vârsta de peste 50 de ani – „peste 40 de ani e foarte greu să-și găsești un loc de muncă” (FG_2). Semnalăm însă că, o parte dintre migranți, și-au pierdut capacitatea de muncă din cauza viciilor (consum de alcool, stupefiante etc.).

Actualmente, una din problemele ce trebuie soluționate pentru a ajuta migranții în dificultate, dar și alte categorii de beneficiari, care doresc să se angajeze în câmpul muncii, este să beneficieze de serviciile agenției teritoriale de ocupare a forței de muncă acolo unde se adresează și nu unde are viza de reședință.

Cei mai mulți migranți în dificultate cu care s-a discutat, chiar dacă au probleme grave de sănătate, sunt după insult, orbi, cu hernie, tuberculoză, HIV/SIDA, cu mâna ruptă etc., dar speră să se facă bine și să se angajeze –

„Probleme nu am. Vreau să mă scol pe picioare, să mă ridic, să lucrez mâna...” (IIA_1);

„Eu acolo aveam de lucru. Lucram servitoare la 3 magazine. Primeam 15 mii pe lună, închiriam o cameră în cămin și era normal. Mi-am luat mobilă în credit, am procurat și mașină de spălat și reparație am făcut. Eu acolo aveam de lucru. Vreau și aici să-mi găsesc un loc de muncă, să închiriez și să trăiesc... Am nevoie de un loc de muncă și să am unde să locuiesc. Nu vreau bogății. Acolo, în

Rusia, eu nu simțeam greutatea asta pe care o simt aici. Aici casa s-a risipit și nu am unde mă duce. Nu am bani nici să procur copilului medicamente” (IIA_2) .

În lipsa posibilităților de angajare legală, migranții în dificultate reveniți sunt nevoiți să se angajeze informal (a se vedea Caseta 6. Studiul de caz 10), fapt care îi menține într-o dependență de angajator și crește riscul de exploatare prin muncă. Angajarea informală nu le asigură o protecție legală și socială adecvată, pentru că nu au contract de muncă, poliță medicală, dar și posibilitate de a beneficia, ulterior, de asigurare socială.

Caseta 6.

Studiu de caz 10. Migrant în dificultate care s-a angajat informal în câmpul muncii

„Eu lucrez neoficial, pentru că nu am documente. Cunoscuții m-au ajutat să mă angajez. Când lucrezi ai deja un ban, dar când stai fără nici un bănuț, e greu... Și totuși ceva nu se leagă. Tinerii nu au entuziasmul ca și noi (cei mai în vârstă) să muncească. Ei vor totul gratis. Eu îi înțeleg pe cei care nu vor să muncească... Problema începe în familie. La mine toată viața toți au muncit. Nu am avut rude care să nu muncească” (IIA_4).

4.5. Locuința

O parte dintre migranții reveniți se confruntă și cu problema lipsei unui acoperiș deasupra capului. „Majoritatea dintre ei nu au casă” și locuiesc în stradă. Reprezentanții centrelor pentru persoanele fără adăpost au evidențiat că au printre beneficiari migranți în dificultate, care nu au unde locui – „Ei vara umblă pe unde vor, iarna însă vin la noi să doarmă, apoi vara pleacă și locuiesc în stradă... Sunt și dintre cei care așteaptă să le treacă interdicția de intrare pe teritoriul Federației Ruse, ca, ulterior, să migreze din nou... Nu-i ține nimic aici” (IIA_2_E). Unii migranți în dificultate își doresc să migreze din nou, le place mai mult acolo de unde au fost aduși, dar „deja nu pot pleca”.

O problemă pentru unii migranți în dificultate este pierderea locuinței în urma unor escrocherii – „Când a venit acasă, erau alți proprietari. Casa era vândută” (FG_1); „am avut multe cazuri de pierdere de apartamente, pe care migranții nu și le-au putut întoarce” (FG_1).

Există și situații când migranții în dificultate, reveniți de peste hotare cu suportul autorităților locale, au reușit să-și obțină locuința înapoi în proprietate. Astfel de situații sunt foarte rare (a se vedea Caseta 7. Studiul de caz 11) .

Caseta 7.

Studiu de caz 11. Migrant în dificultate care a primit suport în reîntoarcerea locuinței, care i-a fost luată fraudulos

„Am avut un caz când fiica a revenit de peste hotare după ce părinții au decedat. Când a revenit, aceasta nu avea documente, iar apartamentul era deja vândut. Eu, ca reprezentant al Direcției de Asistență Socială, am făcut demersuri și i-am perfectat Forma 9 și i-am oferit un ajutor material. După aceasta, persoana a mers în judecată chiar dacă avea probleme de sănătate și a încercat să-și restituie apartamentul...”

Ea avea probleme cu inima, dar după ce a văzut că apartamentul i-a fost vândut, s-a stresat foarte tare și a fost internată în spital în comă... Medicii au oferit asistența necesară. După ce persoana și-a revenit din comă, și-a perfectat actele pentru grad de dizabilitate. Între timp, a obținut câștig de cauză în judecată. Apartamentul i-a fost restituit...” (IIA_10_E).

Există și situații când rudele recurg la manipulare, pentru ca să obțină diferite profituri în urma vânzării imobilului migrantului în dificultate (a se vedea Caseta 8. Studiul de caz 12).

Caseta 8.

Studiul de caz 12. Manipularea pentru a beneficia de banii din vânzarea imobilului

„Sora mea locuiește în Dnepropetrovsc și a hotărât să mă ia la ea. Venea la mine împreună cu fiul ei și îmi spunea: „ - Ce o să faci singură? Vino la noi!” Și eu m-am gândit că la bătrânețe am să-mi văd sora în fiecare zi și eram foarte bucuroasă. După sfaturile ei, am vândut apartamentul, mobila tot am lăsat. Sora m-a sunat să-mi spună să nu vin singură cu banii, dar să-i fac transfer, ca pe drum să nu se întâmple ceva...

Am plecat apoi la ea... Dar banii mei deja erau pe numele ei la bancă, eu deja nu aveam acces la ei. Fiul ei a început să-mi golească portofelul, să mă fure. Eu aveam bani pentru că am lucrat și eu mergeam și cumpăram dolari... Așa că fiul ei la mine în portofel a găsit dolari...

Apoi a apărut scandal. Vroiau ca pensia mea să o transfer acolo. Dar eu am hotărât că măcar pensia să rămână la Chișinău. Oricum, veneam în Moldova de câteva ori pe an ca să îngrijesc mormântul mamei, al fiului...

Eu mi-am strâns lucrurile și am hotărât să plec. Sora mea nu mi dădea nimic, chiar și valiza cu haine mi-a smuls-o din mână. Am plecat fără nimic. Pe drum, am depistat că portofelul meu era aproape gol...

Am mers pe la consultații juridice. Banii erau la bancă și ea primea procente pe ei. Mie mi-au spus că dacă banii sunt la bancă este mai ușor să pui arest pe ei. M-am consultat cu juriștii, nu doream să-mi dau sora în judecată. Eu îi spuneam: „- Hai, să nu ajungem la judecată!” Ea spunea: „Da, uite maine îți transfer toți banii tăi până la ultimul bănuț”. Sunt deja 3 ani de atunci.

Când juriștii au vrut să pună arest pe banii de la bancă, ea a mers și a scos toți banii.

Eu vreau banii înapoi. Cu banii ceea pot să-mi cumpăr acum, probabil, o cameră în cămin. Sunt în stare să mă îngrijesc. Acum am probleme de sănătate, că tare m-a afectat acest fapt” (IIA_7).

Actualmente, prin judecată au fost restituiți banii, dar, între timp, prețurile la imobile s-au mărit și acești bani nu ajung pentru procurarea unei odăi într-un cămin.

Persoana respectivă a beneficiat de servicii din partea Serviciului de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză.

Reprezentanții serviciilor sociale, care au participat la cercetare, au semnalat că foarte mult contează „dorința migrantului de a schimba situația, de a nu utiliza băuturi alcoolice, de a se angaja în câmpul muncii”. Fără lipsa de voință a acestora, este extrem de dificil de a schimba și a modifica ceva în viața lor.

În Serviciul de Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză, situația migrantilor în dificultate este una gravă. Pentru acești beneficiari, nici „dorința de a se schimba” nu-i poate ajuta, pentru că sunt imobilizați la pat, fără picioare, orbi etc.

Cele menționate relevă că putem vorbi de o reintegrare reușită în Republica Moldova a migrantilor în dificultate după ce au venit de peste hotare, doar în cazurile când migranții își doresc singuri să se reintegreze în câmpul muncii, caută soluții, și care, s-au reabilitat medical. Însă pentru cea mai mare parte a migrantilor vulnerabili reveniți perspectivele sunt sumbre – nu au acte, sănătatea este precară (paralizați, orbi, fără mâni, fără picioare, cu tuberculoză, HIV/SIDA etc.), nu au rude, nu au unde locui și pierd interesul pentru viață. Prestatorii de servicii au semnalat și situații când aceste persoane decedează la scurt timp după ce au fost plasați în servicii.

V. SERVICIILE SOCIALE EXISTENTE PENTRU MIGRANȚII ÎN DIFICULTATE REPATRIAȚI/REVENIȚI

Dezvoltarea serviciilor de specializare înaltă pentru migranții în dificultate repatriați/reveniți de peste hotare este condiționată, în mare parte, de numărul sporit de repatrieri a migranților aflați în dificultate peste hotarele Republicii Moldova. Plasarea migranților în dificultate în serviciile existente este dificilă din cauza nedocumentării acestora, pierderea legăturii cu familia, lipsei vizei de reședință în Republica Moldova, factori care condiționează dificultăți în perfectarea dosarului și încadrarea acestuia în serviciile de plasament.

Instituțiile care oferă servicii, inclusiv pentru migranții în stare de dificultate, încearcă să le perfecteze actele și să le ofere un ajutor material care să fie utilizat pentru perfectarea actelor, procurarea medicamentelor, produselor alimentare etc. Acest tip de ajutor poate fi acordat o dată în an din Fondul Republican de Susținere a Populației – „dacă primim certificate medicale confirmative, ei primesc de la 300 de lei în sus, dacă pentru documente, produse alimentare până la 300 de lei. Dar migranții nu vin cu certificate medicale, mulți dintre ei nici la medic nu se duc” (FG_1).

În prezent, în Republica Moldova funcționează următoarele instituții care oferă servicii pentru migranții în dificultate.

Studiu de caz 1.

Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP) (municiplul Chișinău).

Anul fondării: Centrul a fost deschis cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație care, începând cu anul 2001, oferă asistență victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

Capacitatea: 24 locuri, victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane, adulți și copii.

Servicii oferite: Asistență în perioada de criză, de scurtă durată (maxim 30 zile) și doar în cazuri excepționale se permite prelungirea termenului de ședere. Serviciile pe care le prestează centrul sunt cazare/plasament, consultarea la telefon, consultarea față în față, psihoterapie, consiliere psihologică individuală, consiliere psihologică de grup, consultație juridică, asistență juridică primară, asistență juridică calificată (reprezentarea intereselor victimei în instanța de judecată), asistență medicală, abilitare economică, educație nonformală, servicii de reintegrare în familie/comunitate, igienă personală, acces la piața muncii, acces la asistență financiară, sprijin informațional pentru găsirea unui spațiu locativ, activități de monitorizare/postevaluare, activități de sensibilizare, suport pentru perfectarea actelor de identitate.

Resursele financiare pentru serviciile oferite din bugetul de stat sunt limitate. Pentru a oferi servicii mai calitative și pentru a răspunde necesităților beneficiarilor, CAP apelează la Organizația Internațională pentru Migrație – „statul achită pentru condițiile de cazare – apă, lumină, căldură și alimentație. La alimentație avem, din partea statului, 36 de lei pentru 4 mese pe zi. Dacă Organizația Internațională pentru Migrație nu ar da încă 100 de lei pe zi pentru mâncare, noi nu am avea cu ce hrăni oamenii” (IIA_12_S).

În ceea ce privește asistența psihologică oferită în cadrul Centrului se utilizează diferite tehnici și activități psihosociale, în scopul reabilitării persoanelor - consiliere psihologică individuală și de grup, precum și activități de recreare.

CAP a început să ofere asistență migranților repatriați și reveniți în dificultate, aproximativ din anul 2010. Acestea erau femeile cu probleme de sănătate mintală și bărbații cu probleme de sănătate fizică care reveau de peste hotare. Deși acești beneficiari nu se încadrau în grupul țintă al instituției, specialiștii au început să le acorde servicii, pentru că nu exista un alt prestator care le putea ajuta. Asistența acordată cuprindea asistență psihologică, beneficiarii erau referiți spre instituțiile medicale, dar acestea le ofereau asistență pentru maxim 2-3 săptămâni.

O categorie separată de migranți în dificultate pentru care CAP a oferit servicii – migranții care au revenit din Siria (moldovence care s-au căsătorit cu cetățeni ai Siriei, în perioada când aceștia și-au făcut studiile în Moldova și care au plecat, ulterior, să trăiască în acea țară). Problemele acestui grup de migranți în dificultate sunt specifice: lipsa locuinței, necunoașterea limbii, diferențele culturale.

„Acești migranți au venit cu 3-4 copii. Acest grup de migranți vorbesc o limbă rusă stâlcită și nu se pot angaja în câmpul muncii. Ei au venit fără haine și au o situație complicată. Femeile doresc să se angajeze în câmpul muncii, dar, tradițional, în țara din care au venit, femeile nu muncesc, femeile nu ies singure din casă etc”. (IIA_9_E).

Studiu de caz 2.

Serviciul pentru persoane fără adăpost, municipiul Chișinău

Anul fondării: 2004

Capacitatea: 70 locuri, dar în perioada de iarnă au avut situații când au primit 105 persoane (au paturi pliante ca, în caz de necesitate, să poată oferi servicii pentru un număr mai mare de beneficiari).

Beneficiari: Persoane fără adăpost și migranți în dificultate, inclusiv, imigranți cu vârsta mai mare de 18 ani.

Servicii prestate: plasament pe timp de noapte (3 luni, cu posibilități de prelungire), alimentare de 2 ori pe zi (dimineața și seara), servicii igienico-sanitare, servicii de informare, servicii juridice, servicii de asistență socială, consiliere.

Asistența este una individualizată, în dependență de necesitățile beneficiarului – *„fiecare caz este unul aparte. Avem beneficiari care așteaptă ca cineva să le aducă un prânz fierbinte, dar sunt și din cei care se angajează în câmpul muncii, însă seara vin la noi și dorm”* (IIA_8_E). Unele persoane au nevoie ca să-și perfecteze actele, dar aceasta este o procedură foarte îndelungată și centrul nu dispune de resurse financiare în acest sens. Astfel, ei doar oferă consultații juridice și informaționale unde să se adreseze pentru a-și perfectă actele – *„perfectarea presupune cheltuieli de transport la locul de trai, achitarea banilor pentru dublicate etc.”* (IIA_8_E).

Cauzele ajungerii în centrul pentru persoanele fără adăpost sunt multiple, unul din motive fiind *„migrația fără succes. Totuși foarte mulți au fost amăgiți la momentul plecării sau la locul de destinație. Cazurile de escrocherie și trafic prin muncă domină”* (IIA_7_E).

În același timp, marea majoritate a acestor beneficiari provin din familii dezorganizate, în care nu li s-au creat anumite deprinderi de autoapărare, de informare etc. – *„într-un singur om găsești foarte multe probleme – disabilitate, lipsa actelor, lipsa familiei, probleme de sănătate somatică, lipsa unui loc de trai, lipsa unui loc de muncă și imposibilitatea de a se asigura pentru ziua de mâine”* (IIA_8_E).

În cadrul acestui centru au existat migranți în dificultate reveniți de peste hotare care au decedat – „am avut un bărbat tânăr de vreo 35-38 de ani care a fost repatriat. Acesta a fost bătut foarte tare la locul de muncă, la o construcție. A stat la noi 2 luni de zile ținut la pat și, ulterior, a murit” (IIA_8_E).

Studiu de caz 3.

Centrul de criză familială „SOTIS”, Bălți

Anul fondării: Centrul a fost deschis de către autoritățile publice locale din municipiul Bălți, în anul 2008.

Capacitatea: 19 locuri.

Beneficiari: victimele violenței în familie, victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane, adulți și copii.

Servicii oferite: cazare/plasament, consultare la telefon, consultare față în față, psihoterapie, consiliere psihologică individuală, consiliere psihologică de grup, consultație juridică, asistență medicală, abilitare economică, educație nonformală, servicii de reintegrare în familie/comunitate, igienă personală, acces la piața muncii, acces la asistență financiară, sprijin informațional pentru găsirea unui spațiu locativ, activități de monitorizare/postevaluare, activități de sensibilizare.

Printre beneficiarele acestui centru sunt migrante în dificultate, cu probleme grave de sănătate, inclusiv, copii de vârstă fragedă, care au nevoie de suport pentru a identifica un loc de trai și un loc de muncă.

Studiu de caz 4.

Centrul de găzduire și adaptare a persoanelor fără adăpost „Reîntoarcere”, mun. Bălți

Anul fondării: 2008

Capacitatea: 17 locuri.

Beneficiari: Persoane fără adăpost și migranți în dificultate, inclusiv, imigranți cu vârsta mai mare de 18 ani.

Servicii prestate: plasament pe timp de noapte, alimentație de 2 ori pe zi, asistență igienico-sanitară, servicii medicale de bază – „primul ajutor le dăm noi, dacă e ceva grav chemăm ambulanța” (IIA_10_E).

Serviciile oferite sunt eficiente și contribuie inclusiv la reabilitarea medicală a beneficiarilor: „Eu am probleme de sănătate. Eu doar nu mergeam deloc. Aici am început din nou să merg. Am stat la spital, dar pe urma salvarea m-a aruncat în stradă. Salvarea m-a aruncat, pentru că nu aveam nici un document și eram fără poliță. Ei așa oameni nu iau și m-au aruncat ca pe un câine... Prietenii m-au ajutat să ajung aici. Acum lucrurile s-au schimbat mult. Pot merge, m-am angajat la lucru și cei din centru mă ajută să-mi fac documentele” (IIA_4).

Deși Centrul oferă servicii doar pe timp de noapte, există situații când organele de poliție cer prestatorilor ca aceștia să le ofere asistență 24/24, inclusiv, să-i păzească. Prestatorii referă beneficiarii spre serviciile de documentare, dar pentru că aceștia, de cele mai multe ori, nu au bani, nu își pot perfecta actele. În situațiile când migranții vulnerabili reîntorși au probleme grave de sănătate și există posibilitatea perfectării unui grad de dizabilitate, încearcă să-i ajute în acest scop. În sine, procesul de oferire a suportului este extrem de complicat, pentru că aceste persoane

trebuie să-și perfecteze actele la locul de trai (ei nu au un loc de trai permanent), au nevoie să fie transportați la diferite instituții etc.

Reprezentanții instituției au semnalat că au avut, inclusiv, migranți în dificultate reîntorși în țară care au fost direcționați spre serviciile pe care le oferă, dar care au decedat în scurt timp după ce au fost plasați: „Am avut un moldovean din Elizavetovca care a fost adus la noi... Nu avea vârsta de pensionare, dar nu mergea. Până noi i-am făcut buletin, el a decedat pentru că era grav bolnav. Apoi, am mai avut un caz din astea grave – o persoană a fost adusă și avea cancer în faza a IV. Până noi am făcut să beneficieze de ajutor social, el a murit” (FG_1).

Printre dificultățile cu care se confruntă instituția în asistarea migranților în dificultate reveniți de peste hotare, dar nu numai a lor, este și atitudinea indiferentă a reprezentanților instituțiilor medicale – „l-au externat din spital, salvarea l-a adus și l-a aruncat la poartă” (IIA_2_E).

Lipsa serviciilor pentru migranții vulnerabili care revin au determinat MMPSF în parteneriat cu organizațiile internaționale să dezvolte și să piloteze un nou serviciu pentru aceștia. Or, serviciile care existau nu permiteau ca această categorie de beneficiari să se bucure de servicii specializate, care să răspundă nevoilor lor specifice.

Studiu de caz 5.

Serviciul Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză **din cadrul Azilului Republican pentru invalizi și pensionari** a fost deschis pentru a oferi protecție socială, în regim de urgență, migranților în dificultate, prin prestarea asistenței specializate pentru depășirea dificultăților în incluziunea socială. Serviciul a fost deschis datorită parteneriatului MMPSF cu Organizația Internațională pentru Migrație și suportului financiar al Agenției Cehe pentru Dezvoltare.

Anul fondării: septembrie 2015

Capacitatea: 10 locuri.

Beneficiari: migranți în dificultate și persoane aflate în situație de criză, cu vârsta de peste 18 ani.

Servicii prestate: plasament (3 luni, cu posibilitate de prelungire pentru maxim 6 luni), alimentație, servicii de sănătate, asistență socială, asistență juridică, asistență igienico-sanitară, consiliere psihologică, asistență în vederea documentării, agrement.

Încadrarea beneficiarilor în serviciu presupune plasarea acestora, inițial, în izolator pentru 48 sau 72 de ore, până vin rezultatele analizelor medicale pentru a exclude cazurile de transmitere a bolilor infecțioase. Dacă persoana până la venirea în centru a fost internată într-o instituție medicală și extrasul medical arată că persoana nu prezintă boli infecțioase, atunci perioada de aflare în izolator este una de 48 de ore.

Pentru fiecare migrant în dificultate revenit se elaborează un Plan individualizat, conform managementului de caz. Dacă este necesar, se realizează intervențiile chirurgicale, li se oferă îmbrăcăminte, încălțăminte pentru că mulți dintre ei nu au nimic.

VI. POSIBILITĂȚI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SERVICIILOR EXISTENTE PENTRU MIGRANȚII ÎN STARE DE VULNERABILITATE, REVENIȚI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Datele colectate în cadrul cercetării relevă că sistemul de protecție socială trebuie să facă față unei noi provocări – cea a migranților în dificultate repatriați, care nu au fost contribuabili, nu vor beneficia de pensii, ci doar de alocații. Respectiv, este necesar de făcut schimbări, la nivel de cadru normativ, *„avem nevoie de îndrumări pentru migranți care să prevadă cum să-i asistăm. De regulă, revin acasă migranții care nu s-au adaptat și care au nevoie de protecție. Persoane care sunt victime ale exploatarei prin muncă cărora li s-a distrus personalitatea, sănătatea”* (IIA_9_E). În opinia acestor specialiști, serviciul de plasament pentru migranții în dificultate este unul insuficient – *„acest serviciu este pentru migranții care revin cu probleme majore – cu dizabilitate fizică sau mintală”* (IIA_9_E). În același timp, există migranți care revin și care au nevoie de un suport minim pentru a se reintegra în țara de origine și care trebuie asistați în procesul de reintegrare pe piața forței de muncă.

Prestatorii de servicii au subliniat că *„Statul nostru nu este pregătit pentru valul de migranți în dificultate care o să revină. Eu au plecat în tinerețe, au munci acolo, dar la bătrânețe o să revină acasă, ca să aibă grijă cineva de ei. Ei au fost plecați și se întorc, nu au stagiu de muncă, ca să li se stabilească o pensie și să poată trăi”* (FG_2) și trebuie adoptate urgent măsuri în acest domeniu.

Oferirea Poliției de Asigurare Medicală pentru migranții în dificultate sau oferirea serviciilor medicale gratuite este o necesitate pentru ca aceștia să beneficieze de servicii medicale, care să le permită reabilitarea medicală. În prezent, instituțiile medicale oferă doar asistență medicală de urgență pentru maxim 3 zile – *„atunci când un migrant în dificultate se află mai multe zile la ei, ne scriu că la ei nu este hotel sau ne dau lista cu banii pe care trebuie să-i achităm. Dar omul este la pat, cu fracturi ale picioarelor și are nevoie de îngrijire permanentă”* (FG_1).

Monitorizarea situației de integrare în familie/familia largită și în comunitate cere o colaborare mai strânsă între asistenții sociali comunitari și asistenții sociali din instituțiile ce oferă servicii migranților în dificultate. Această categorie de migranți este, frecvent, discriminată – *„sunăm în localitatea de baștină și acolo ne răspund în felul următor: Da pe unde a umblat toată viața? Unde a umblat acolo să se ducă. I-a fost bine în Italia, s-a distrat, da acum și-a amintit de copii?”* (IIA_8_E).

Responsabilizarea primarilor în procesul de reintegrare a migranților în dificultate, în comunitate – *„primarul în localitățile rurale se poate adresa rudelor migrantului în dificultate: - „Măi Gheorghe, cum nu îl poți lua pe fratele tău sau verișorul tău? Doar e sânge din sângele tău, o să te vorbească tot satul..”* (FG_2). Există și cazuri când primarii acționează prompt și contribuie la reintegrarea persoanelor în comunitate, prin responsabilizarea rudelor – *„foarte mult contează profesionalismul primarului și a asistentului social”* (IIA_8_E).

Studiul realizat relevă că unii migranți în dificultate repatriați vor fi integrați în societate, inclusiv, în câmpul muncii; majoritatea dintre cei reveniți însă nu vor avea posibilitatea să se încadreze în câmpul muncii, din cauza pierderii capacității de muncă și a problemelor de sănătate. Există migranți reveniți

care nu pot fi reintegrați și care vor trece dintr-un serviciu în altul. Drept urmare, este necesar de a dezvolta apartamente sociale, locuințe protejate, case comunitare pentru persoanele adulte, asistență de curatelă pentru persoane adulte (victime ale traficului de ființe umane, migranți în dificultate etc.). În prezent, astfel de servicii există în Moldova doar pentru persoanele adulte cu dizabilități.

În procesul de descentralizare a serviciilor sociale, rolul administrației publice locale este unul crucial. Din această perspectivă, este necesar ca fiecare administrație publică locală să-și evalueze serviciile sociale existente. Ulterior, este necesar de analizat serviciile existente în cadrul unităților teritorial-administrative, din perspectiva acoperii necesităților existente a diferitor categorii de beneficiari. În paralel, este necesar de dezvoltat mecanismul de procurare a serviciilor sociale atât de persoane fizice, cât și de autoritățile locale. *„Nu putem în fiecare raion să dezvoltăm servicii de orice gen, mai ales că în nomenclatorul aprobat al serviciilor sociale, actualmente, figurează 45 de tipuri de servicii!”* (IIA_3_E). Din această perspectivă, dezvoltarea serviciilor, la nivel local, trebuie analizată și prin prisma creării unor servicii regionale pentru anumite grupuri de beneficiari. În realizarea acestor acțiuni, este necesară și estimarea costurilor serviciilor sociale, pentru ca să fie elaborate mecanisme de colaborare bugetară între administrațiile publice locale, inclusiv, dezvoltarea programelor naționale privind crearea și finanțarea serviciilor sociale regionale.

Este nevoie de introdus unele modificări în activitatea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și a agențiilor teritoriale, pentru a oferi acces migranților în dificultate care doresc să muncească legal. Trebuie analizate și evaluate posibilitățile de acordare a facilităților angajatorilor care angajează muncitori necalificați, în situație de vulnerabilitate, pentru ca aceștia să se poată întreține.

O direcție de activitate, care necesită îmbunătățirea, este colaborarea instituțiilor care oferă servicii migranților cu Oficiile de Stare Civilă pentru perfectarea documentelor de identitate ale persoanelor cu instituțiile medicale pentru oferirea serviciilor medicale etc. – *„legătura este șubredă. Nu avem instrumente de funcționare care să asigure o colaborare eficientă. Uneori, scriem demersuri pentru ca să ne ofere serviciile gratis, dar ei ne refuză. Atunci, apelăm la ei și îi rugăm, în mod particular, să ne ajute. Trebuie însă de asigurat o colaborare prin unele regulamente”* (FG_2); *„noi nu avem posibilitatea de a influența alte instituții ca să rezolve problema în favoarea migrantului vulnerabil”* (FG_1).

De asemenea, este nevoie și de sensibilizarea populației la problemele persoanelor în dificultate, inclusiv a migranților în dificultate. Un prestator de servicii a relatat următoarele lucruri care ar putea sta la baza unor campanii de sensibilizare și schimbare a atitudinii populației față de aceste persoane: *„Discutând cu peste 2 mii de persoane fără adăpost, inclusiv, foarte mulți migranți care au revenit de peste hotare în situație de vulnerabilitate, am ajuns la așa o concluzie: fiecare dintre noi poate să ajungă în așa situație, dacă nu va avea pe cineva care să-l sprijine atunci când va ajunge într-o situație dificilă. Omul nu poate trăi singur, el are nevoie mereu să fie în contact cu cineva – prieten/ă, iubit/ă, soț/e etc. Și poți să-i pierzi pe aceștia din cauza bolii, situațiilor excepționale”* (IIA_8_E).

Nu în ultimul rând, evidențiem necesitatea elaborării unui mecanism interinstituțional de colaborare între ambasade, consulate, ministere (MMPSF și Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Sănătății și instituțiile medicale, Ministerul Justiției și Oficiile de Stare Civilă), Organizația Internațională pentru Migrațiune, în scopul asistenței și reintegrării în societate a migranților în dificultate, originari din Republica Moldova.

CONCLUZII

- În ultimii 5-6 ani, Republica Moldova a început să se confrunte cu un nou fenomen social – repatrierea în Republica Moldova a migranților în dificultate.
- MMPSF duce o evidență a migranților în dificultate repatriați în țara de origine (nedocumentați, cu dizabilități, cu probleme grave de sănătate etc.), precum și a migranților în dificultate reveniți și asistați cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație în cadrul SNR.
- Problema migranților în dificultate cere conlucrarea atât a reprezentanților țărilor de origine, cât și a celor de destinație.
- Autoritățile din Republica Moldova au semnalat că mecanismele care sunt, actualmente, în domeniul repatrierii persoanelor din țările ex-sovietice sunt depășite de timp și îngreunează procedura de repatriere.
- Categoria de migranți în dificultate este una largă și cuprinde subgrupuri de migranți cu diverse caracteristici: (i) cetățeni moldoveni, cu acte în regulă, ce au trăit o perioadă îndelungată pe teritoriul altor țări și, actualmente, din cauza conflictelor armate în aceste țări au nevoie să fie repatriați (cetățeni moldoveni aflați în zonele de conflict pe teritoriul Ucrainei, Siriei); (ii) cetățeni moldoveni care au plecat iregular peste hotarele țării și, neavând posibilitate de reintegrare socială, au nevoie să fie repatriați pentru documentare; (iii) cetățeni moldoveni care au plecat peste hotare regulat, dar care, fiind angajați în câmpul muncii, au suferit o traumă gravă, au căpătat o boală incurabilă: tulburări psihice, dependență de alcool sau droguri etc. și au nevoie de suport, pentru a fi reînțorși și reintegrați în Republica Moldova; (iv) cetățeni moldoveni care, fiind cetățeni și ai altor state, în rezultatul căsătoriei (dețin cetățenie dublă), se confruntă cu probleme de violență în familie, divorț, stabilire a domiciliului copilului, în rezultatul divorțului, care necesită suport pentru repatriere, împreună cu copiii; (v) migranți, cetățeni moldoveni, plasați în instituții rezidențiale în țările Comunității Statelor Independente, pentru care autoritățile din acele țări solicită repatrierea (copii, adulți, bătrâni cu dizabilități); (vi) migranți, cetățeni moldoveni ajunși în situație de marginalizare peste hotare: boschetari, consumatori de alcool și/droguri, cu capacități reduse de reintegrare în câmpul muncii și în societate.
- Portretul psihosocial al migranților în dificultate se caracterizează prin starea precară de sănătate (cancer, HIV/SIDA, ciroză hepatică, hernie, insult, tuberculoză etc.); prezența unei dizabilități fizice care afectează abilitățile de adaptare și reintegrare socială; tulburări psihice (schizofrenie cu stare de remisie, depresie cu idei și încercări suicidale, diferite nevroze, fobii etc.); lipsa contactelor cu familia și cu rudele apropiate etc.
- Profesioniștii din sistemul de protecție socială, care oferă servicii sociale, au semnalat că au avut în calitate de beneficiari migranți vulnerabili de toate vârstele, de ambele sexe, atât din țările ex-sovietice, cât și din cele europene, mai nou din Orientul Apropiat. Cei mai mulți migranți în dificultate sunt însă cei din Federația Rusă, Ucraina, cu vârsta de peste 50 de ani.
- Vulnerabilitatea migrantului poate fi cauzată de multiple circumstanțe nefaste. Nu există o singură cauză, ci mai multe care s-au adunat în timp și care, odată cu vârsta sau în virtutea unor evenimente, se agravează. Istoriile de viață ale acestor persoane sunt, de cele mai multe ori, foarte complicate. Unii dintre ei sunt victime ale diferitor circumstanțe imprevizibile.
- Migranții în dificultate sunt repatriați din instituțiile medicale cu suportul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova de peste hotare.

- Migranții în dificultate reveniți, deseori, nu au nici un act de identitate, nici chiar certificatul de naștere. Instituțiile în care sunt plasați migranții în dificultate reveniți direcționează beneficiarii la Oficiile de Stare Civilă, pentru ca aceștia să-și perfecțeze documentele.
- Marea majoritate a migranților în dificultate reveniți de peste hotare nu dispun de Poliță Obligatorie de Asigurare Medicală și nici de bani ca să și-o procure. Serviciile în care sunt plasați, actualmente, migranții în dificultate (centrele pentru persoanele fără adăpost, serviciile de plasament) oferă un prim ajutor medical. În situațiile grave, ei apelează la Serviciul de urgență, care preiau acești bolnavi pentru un tratament de 3-5 zile, chiar dacă aceștia nu au acte de identitate.
- O parte din migranți au nevoie de stabilirea gradului de disabilitate. Pentru a perfecta gradul de disabilitate, persoana trebuie să facă investigații, trebuie să treacă pe la 8-9 medici, dar nici o instituție medicală nu face investigațiile gratuit. Procesul de pregătire a actelor pentru grad de disabilitate este destul de anevios când persoana nu are acte de identitate, viză de reședință, Poliță de Asigurare Medicală obligatorie.
- Pentru migranții în dificultate reveniți în stare gravă șansele de reintegrare în familie sunt minime. Chiar și atunci când migranții au menținut relațiile cu membrii de familie, problemele de sănătate îi determină pe cei din urmă să refuze integrarea în familie a migrantului în dificultate. Există și situații când migranții în dificultate au menținut relațiile cu familia, i-au ajutat financiar cât timp au muncit peste hotare, dar, când revin de peste hotare, familia nu mai are nevoie de ei.
- Există și situații când migrantul în dificultate este luat de către familie din momentul în care este adus în Republica Moldova. Acești migranți în dificultate, de asemenea, au nevoie de suport în perfectarea actelor, gradului de disabilitate etc., iar familia acestora are nevoie de consiliere psihologică pentru o integrare reușită.
- Posibilitățile migranților în dificultate de a fi încadrați pe piața forței de muncă legal în Republica Moldova, sunt extrem de reduse. Există mai multe cauze care determină situația dată: (i) este necesară dorința migrantului de a se angaja; (ii) migrantul trebuie să-și soluționeze probleme de sănătate; (iii) în lipsa actelor de identitate angajarea este imposibilă; (iv) migrantul poate beneficia de ajutor la angajare doar în unitatea teritorial administrativă în care își are viza de reședință, respectiv, ei nu pot beneficia de serviciile de angajare în mun. Chișinău și Bălți, unde sunt mai multe șanse de a găsi un loc de muncă etc.
- O parte dintre migranții reveniți se confruntă și cu problema lipsei locuinței. O problemă pentru unii migranți în dificultate este pierderea locuinței, în urma unor escrocherii. Există și situații când migranții în dificultate reveniți de peste hotare au reușit să-și obțină locuința înapoi în proprietate cu suportul autorităților locale. Astfel de cazuri sunt însă foarte rare.
- În prezent, în Republica Moldova funcționează puține instituții care oferă servicii pentru migranții în dificultate: Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP) (municipiul Chișinău), Serviciul pentru persoane fără adăpost, municipiul Chișinău, Centrul de criză familială „SOTIS”, Bălți, Centrul de găzduire și Adaptare a Persoanelor fără Adăpost „Reîntoarcere”, mun. Bălți și Serviciul Plasament de Urgență pentru migranții în dificultate reveniți și persoanele în situație de criză. Doar ultimul serviciu are în calitate de beneficiari țintă migranții în dificultate repatriați și reveniți de peste hotare.

RECOMANDĂRI

Rezultatele studiului prezintă realitatea privind situația migranților în dificultate repatriați/reveniți în Republica Moldova. Aceste rezultate permit înaintarea următoarelor recomandări pentru autoritățile guvernamentale și locale, în scopul îmbunătățirii asistenței sociale pentru respectiva categorie de persoane:

- Colaborarea autorităților guvernamentale din Republica Moldova cu reprezentanții guvernelor țărilor din care revin migranții în dificultate (Federația Rusă, Ucraina etc.), pentru stabilirea procedurilor de repatriere a migranților în dificultate.
- Modificarea cadrului legal, în scopul perfectării gratuite a documentelor migranților în dificultate.
- Perfecționarea cadrului normativ pentru a asigura protecție socială adecvată migranților în dificultate reveniți acasă.
- Analiza posibilităților de acordare a Poliței de Asigurare Medicală gratuit pentru migranții în dificultate reveniți de peste hotare sau oferirea serviciilor medicale gratuite care să permită reabilitarea medicală a acestora.
- Asigurarea accesului migranților reveniți, cu capacitate de muncă, la piața forței de muncă, indiferent de viza de reședință, pentru a reduce cazurile de angajare informală.
- Estimarea costurilor serviciilor sociale pentru a dezvolta mecanismul de procurare a serviciilor sociale de persoane fizice și juridice.
- Analiza oportunităților de dezvoltare a programelor naționale, cu destinație specială, pentru integrarea migranților în dificultate.
- Responsabilizarea autorităților publice locale de nivelul I pentru reintegrarea migranților în comunitate.
- Dezvoltarea sistemului de servicii sociale pentru migranții în dificultate, care nu pot fi reintegrați în mediul familial (apartamente sociale, locuințe protejate, case comunitare sau asistență de curatelă etc.).
- Acordarea serviciilor de consiliere psihologică pentru familie, în scopul reintegrării migranților în dificultate.
- Informarea asistenților sociali comunitari, primarilor, privind responsabilitățile deținute în reintegrarea migranților în dificultate în societate.
- Consolidarea capacităților asistenților sociali comunitari, primari, privind lucrul cu migranții în dificultate reveniți.
- Elaborarea unui mecanism interinstituțional de colaborare între misiunile diplomatice și ministere, instituțiile din subordinea acestora (MMPSF și Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Sănătății și instituțiile medicale, Ministerul Justiției și Oficiile de Stare Civilă), Organizația Internațională pentru Migrație în scopul asistenței și reintegrării în societate a migranților în dificultate, originari din Republica Moldova.
- Sensibilizarea populației la problemele migranților în dificultate, reveniți de peste hotare.

ANEXE

Anexa 1. Date sociodemografice despre migranții în dificultate, reveniți în Republica Moldova

Nr.	Codul	Genul	Vârsta	Țara din care a revenit	Caracteristici
1.	IIA_1	Masculin	52 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate: insult la locul de muncă
2.	IIA_2	Feminin	28 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate: infectată cu HIV/SIDA, copil mic
3.	IIA_3	Masculin	54 ani	Ucraina	Probleme de sănătate. A stat în detenție
4.	IIA_4	Masculin	49 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate, documentare. Angajare informală
5.	IIA_5	Masculin	61 ani	Federația Rusă	Persoană cu dizabilități, probleme de sănătate
6.	IIA_6	Masculin	47 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate, documentare
7.	IIA_7	Feminin	87 ani	Ucraina	Victima a excrocheriei, probleme juridice
8.	IIA_8	Masculin	55 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate
9.	IIA_9	Feminin	48 ani	Federația Rusă	Probleme de sănătate
10.	IIA_10	Masculin	59 ani	Federația Rusă	Persoană cu dizabilități, probleme de sănătate, documentare

Date sociodemografice despre experții intervievați

Nr.	Codul	Genul	Instituția
1.	IIA_E_1	Feminin	Serviciul Plasament de Urgență, din cadrul Azilului Republican pentru invalizi și pensionari
2.	IIA_E_2	Masculin	Centrul de găzduire și adaptare a persoanelor fără adăpost „Renaștere”
3.	IIA_E_3	Feminin	MMPSF
4.	IIA_E_4	Feminin	Centrul de criză familială „SOTIS”
5.	IIA_E_5	Feminin	Centrul de găzduire și adaptare a persoanelor fără adăpost „Renaștere”
6.	IIA_E_6	Feminin	MMPSF
7.	IIA_E_7	Feminin	Serviciul pentru persoane fără adăpost, Chișinău
8.	IIA_E_8	Feminin	Serviciul pentru persoane fără adăpost, Chișinău
9.	IIA_E_9	Feminin	CAP
10.	IIA_E_10	Masculin	CAP

Date despre specialiștii care au participat la discuțiile focus grup

Nr.	Codul	Localitatea unde au avut loc discuțiile focus grup	Nr. de participanți
1.	FG_1	Mun. Bălți	8
2.	FG_2	Mun. Chișinău	10

